...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

...эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 12 (11610)

1968 оной январиин 14, воскресени

сэн 2 мүнгэн

ЛЕКЦИОННО ПРОПАГАНДЫН ТЕМЭЭР СЕМИНАР БОЛОБО

«Знани» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй республиканска, хизаар ба областьнуудай организацинуудай правленинүүдэй түрүүлэгшэнэрэй орлогшонорой болон харюусалгата секретарьнуудай дүрбэн үдэрэй семинар Москвада боложо, январиин 12-то дүүрэбэ.

Лекционно пропаганда эмхидхэхэ, лекцинүүдэй соёл сурталай ба научна удхые һайжаруулха талаар элидхэлнүүдые семинарта хабаадагшад шагнаа. КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагшын орлогшо П. Н. Решетов, КПСС-эй ЦК-гай наукын ба һуралсалай газарнуудай таһагай секторые даагша В. Я. Зевин, СССР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин секретарь В. М. Озеров, профессор В. А. Артемов, экономическа наукануудай доктор П. Г. Бунич болон бусад элидхэлнүүдые хээ.

Семинарта хабаадагшад «Знани» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй центральна лекторидо лекци уншалгануудые яажа эмхидхэдэг байһан дүршэлтэй танилсаа, ороной мэдээжэ эрдэмтэдтэй уулзаа.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ЯРЛАМААР ДҮНГҮҮД, ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ хэһэн элидхэлһээ

...бластной комитет, рес... министрнүүдэй Совет хү... хүдэлмэрилэгшэдэй энэ ...хадаа, үнгэрһэн жэлэй ... 1968 ондо бэелүүлэг... зорилгонуудые то... ...һэн байгаа,—гэжэ элид...

...1967 он гайхамшагта ... Энэ жэл хадаа манай ...ной табин жэлые тэм... баярай жэл байба. Тэ... ...й амжалтаар угтахын ... совет араднай хүсэ ша... ...һэн байна.

...гай алдарта ойе угтуу... ...мнай республикын хү... хүдэлмэрилэгшэд социа... ...дэ эдэбхитэйгээр ха... ...рэл партиингаа XXIII ...хэбэринүүдээр зориг... тарянанай баян ургаса ...ниитынгээ малай тоо ...руулжа, ашаг шэмыень ...түлөө тэмсэһэн, Октяб... ...болотор колхоз, сов... ...дөө орооһо таряа, хар... болон мяха, һү, нооһо, ...ал ажалай бусад про... ...ушааха жэлэйнгээ тү... ...ы. жэлэй дүүрэтэр Эхэ ...ооһо гадуур 20 мянган ...таряа, 3,5 мянган тон... ...мянган тонно һү, 5 ...гэ, 400 тонно нооһо ...һалго табиһан юм. Аба... ...ануудаа хүдөө ажахым... ...илэгшэд бэелүүлжэ ша... ...дүүргэһэн байгаа.

...е угтуулан социалис ...ехэ амжалта туйлаһа... ...манай республикада ...солын тэмдэг болгон ...тай, СССР-эй Министр... ...эй, СССР-эй Верховно ...иниумэй болон ВЦСПС-...та туг барюулагдаһан ...эй хамта, имэ түгүүд ...ай түрүү колхоз, сов... ...һэн юм.

...жэлдэ сагай уларилай ...угаар нүлөөлөөшье ...ажахымнай хүдэлмэри... ...тойгоор хүдэлжэ, пар... ...мартын Пленумэй ха... ...хэнүүдые бэелүүлэн, ...зуудайнгаа экономикые ...бэхижүүлжэ шадаһан ...тарянанай болон бусад ...расын зарим тэды ба... ...е һаань, бүхы дээрээ ...хэмжээн мүнгэн дээрэ ...1966 онойхиһоо колхо... ...онон 281 мянган түхэ... ...уулта—3 миллион 14 ...ригөөр дээшэлээ. Тэрэ... ...э ашатай талыень ха... ...а совхозууд 1966 ондо ...мянган түхэриг бү... ...түхэригөөр ехэ продукци ...һаа, 1967 ондо 448 ...гөө. Колхозуудай мүн... ...үе соо 50 миллион 949 ...ригһөө 52 миллион 925 ...гтэ хүрэтэрөө дээшэ...

...жэлдэ республикым... ...совхозууд һалбаринуу...даа тусгаар шэглэлтэй болгохо талаар ехэхэн алхам хэһэн байна. Ажалаймнай дүнгүүд хүдөө ажахын үйлэдбэринин бүхы һалбаринуудай саашадаа улам һайнаар хүгжэхэ арга боломжонуудые элирүүлээ.

Ажалайнгаа амжалтые тэмдэглэжэ байхадаа, колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ бии байһан дутагдалнуудые харангүйгөөр ябаха гээшэмнай тон буруу. Юуб гэхэдэ, олонхи ажахынууд тарян ажахы болон мал ажалай продукци элбэгээр абаха арга боломжоёо хүсэд дүүрэнээр хэрэглэнэгүй.

Тарян ажалай талаар гол дутагдалнууд гэхэдэ, хүдөө ажахын ургамалай үшөөл бага ургаса хуряагдана. Үнгэрһэн жэлдэ республикымнай 17 аймагуудай ойройдоол 9-ниинь орооһо тарянанай ургасые гектар бүридэ дунда зэргээр абаха уялгаяа дүүргэһэн байгаа. Тиихэдэ тарян ажал эрхилдэг томохон Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Улаан-Үдын аймагууд уялгаяа дүүргэжэ шадаагүй.

Хэрбээ аймагууд дотор, зарим ажахынуудта тарянанай ургаса ямар байнаб гээд хараа һаа, ондо ондоо байдал үзэгдэнэ. Адлихан эрхэ байдалтай хоёр ажахы зэргэлжэ байгаад, хоорондоо ехэл илгаатай байдаг. Жэшээлхэдэ, Бэшүүрэй аймагта гектар бүриһөө дунда зэргээр 11,9 центнер орооһо тарян хуряагдаа. Тиихэдэ эндэхи «Победа» колхоздо 15,5 центнер, Бэшүүрэй совхоздо—14,9, Калининай нэрэмжэтэ колхоздо 14,3 центнер ургаса хуряагдаһан. Харин тиихэдэ «Рассвет» болон «Дружба» колхозуудта дунда зэргээр бүхы аймаг дотор абтаһан ургасаһаа бага орооһо тарян хуряагдаһан байна бшуу. Хэрбээ Бэшүүрэй бүхы ажахынууд дунда зэргээр га бүриһөө 14—14,5 центнер ургаса хуряаһан байгаа һаа, тус аймаг таригдаһан энэл газар дээрэһээ 200 мянган центнерээр ехэ орооһо таряа хуряаха аргатай байгаа бшуу.

Ургаса дээшэлүүлгэдэ юун һаалта хэнэб?

Үнишье болоогүй, «Правда» газетэдэ Липецкэ областиин нэгэ совхозой директорэй һонирхолтой статья толилогдоо. Энэ совхоз жэшээтэ ажахы юм. Ямаршье муу сагта эндэ баян ургаса хуряагдана. Гектарһаа гушан центнерһээ бага бэшэ шэниисэ хуряагдадаг. Тиимэһээнь энэ совхоздо ходоо ондоо ажахынуудһаа айлшад ерэжэ, дүй дүршэлтэйнь танилсадаг байна. Статьягай автор, хүршэ областиингоо нэгэ ажахыһаа делегациин ерэһэн тухай бэшэхэдээ, тэрэнние толгойлжо ерэһэн совхозой директорэй юун гэжэ хэлэһэн тухай ингэжэ бэшэнэ:

— Бидэндэ мэдэгдээгүй һайн юумэн танай совхоздо үгы юм байна. Бүхы юумэнтнай юрын лэ даа,—гэһэн байгаа хаш.

— Үнэхөөрөөшье тиимэ,—гээд статьягай автор бэшэнэ.—Юрэ бусын һонирхолтой юумэн совхозой тарян ажалда байдаггүй ха юм. Бидэнэр тогтууритай баян ургаса хуряажа байхадаа, агротехникын юрын лэ гурим сахинабди. Олонхи ажахынуудта тарян ажал эрхилэлгэдэ ямаршьеб даа, мэдэгдээгүй шэнэ юумэн бэдэрэгдэдэг. Тиихынгээ хажуугаар шухала агротехническэ заабаринуудые хэрэглэхэсэ оролдоногүй ха юм.

Имэрхүү ушар манайшье колхоз, совхозуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Ургаса ургуулхын юрын аргануудые хэрэгсээдэггүй аад, шэнэ юумэ бэдэрхээ ондоо область ошодог хүнүүдшье бии гээшэ.

«Муу үрэһэнһөө һайн ургаса хүлеэлтэгүй» гэһэн арадай сэсэн үгэ байдаг ха юм. Харин манай эндэ олохон ажахынууд муу үрэһөөр тарилга хэнэ. Тиигээд: «саг соонь тарилгаяа үнгэргөө һэмди, газараа үтэгжүүлээ һэмди, гербицид хэрэглээ һэмди, харин ургасань муу байшоол даа» гээд гайхалсаха. Ондоо жэшээ харуулхада, заримдаа газараа муугаа элдүүрилээд, үрэһыень таатай зохилоор хэрэглээгүй аад, тарянанай муугаар ургаһанда гомдожо байдаг.

Түнхэнэй аймагта таригдаһан бүхы орооһо тарянанай хүрэнгын 25 процентнь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байгаа. Эндэхи «Сибиряк» колхозой үрэһэнэй 34 процент муу шанартай байгаа. Энэ колхоздо үрэһэнэй шанар муутайһаа хэды ехэ хохидол ушарһанние хэншье тоолоогүй бэзэ, теэд гарзатаһаниинь ехэхэн байгаа ёһотой.

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд холоһоо асарагдаһан минеральна үтэгжүүлгэ абахын тулада хэды хүсэ, мүнгэ зөөри һалганаб. Минеральна үтэгжүүлгын һайн байһанда арсалтагүй. Энээнэй хажуугаар юунһээшье дутуугүй һайн үтэгжүүлгэ болохо наг шэбхэ манайда муугаар хэрэглэгдэнэ.

Манай республикын эрхэ байдалда газар уһалалга тон ехэ удха шанартай. Энээндэ ямар нэгэн юрын аргануудай хэрэглэгдэдэг байһанние бүгэдөөрэн мэдэнэбди. Намарай сагта газар уһалагдаха ёһотой. Үбэлдөө саһа тогтоохо шухала. Хабар һайрамай уһаар газар уһалагдаха арга бии. Энэ юрын аргануд хаа хаанагүй үргэнөөр хэрэглэгдэнэ гү? Үгы.

Олонхи ажахынууд һүүлшын жэлнүүдтэ севооборотой заабаринуудые хэрэглэдэг болоо. Гэбэшье энэ асуудалда элдэб арсалдаан гарадаг: ямар севооборот хэрэглэхэб, хэды шэнээн газар паар болгохоб гэхэ мэтын үрэгүй хөөрэлдөөн зарим ажахынуудта үзэгдэһөөр.

Мүн үрэһэ хүрэнгэ тухай асуудал хараябди. Орооһо тарянанай үрэһэ хүрэнгэ эрхим сортын, тарилгын шанартай байха ёһотой. Теэд үрэһэнэй асуудал ганса энээндэ хабаатай бэшэ.

Долоо-найман жэлэй саада тэз манай республикын ехэнхи тарялан дээрэ «лютесценс» сортын шэниисэ таригдадаг байгаа. Энэмнай муу тарян бэшэ, гэбэшье республика доторнай гаргагдаһан «Онохойн-4» гэдэг шэнэ сорт үшөө үлүү һайн. Шэнэ сортын үрэһэ хэрэглэхэ тухай асуудал баһал мүнөөдэрэйхи шэнги имэ суглаанда хэлсэгдэжэ, мүнөө хирэдэ республикадамнай «Онохойн-4» сортын шэниисэ гол түлэб таригдадаг болонхой. Энэмнай һайн үрэ дүн харуулаа. Тиигэбэшье, гансахан сортын шэниисэ хэрэглэхэ ёһотой бэшэбди. Олон янзын сорт хэрэглэхэ, туршаха байһаниемнай ажабайдалнай харуулна ха юм.

Севооборот тушаа үшөө хэлэлтэй. Газарай үрэжэлые дээшэлүүлхэдээ энэ арга үргэнөөр хэрэглэхэ, эрдэм ухаанай ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые харалсаха болонобди. Манай эндэ уһанай урасхалда, һалхинда гэмтэдэг газар ехэ байна. Энээндэ тусгаар элдүүрилгэ хэрэгтэй, тусгаар ургамалнуудые һэлгэжэ тарихада таатай. Фермэнүүд шадархи участогуудта севооборотой заабари сахиха шухала. Энэ хэрэгтэ ямаршье анхарал табигданагүй.

Илангаяа олохон ажахынууд уһалагдадаг газараа хэтэрмэ муугаар хэрэглэнэ. Уһанай газар гээшэ колхоз, совхозуудай ехэхэн баялигынь ха юм. Тиимэһээ тэрэнние бодолтойгоор, зүбөөр хэрэглэхэ шухала.

Тарян ажахыда ямар ехэ дутагдал байнаб гэбэл, техникэ муугаар ашаглагдана. Тэрэнэй бүтээсэнь бага. Техникын бүтээсэ тэрэнэй зүбөөр ашаглагдаһанаар, тэрэнэй хүсөөр хэды шэнээн продукци абтаһанаар тодорхойлогдохо болоно. Энээн тушаа имэ жэшээ харуулая. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Загайский» колхозой тракторна бригаданууд аминдаа мэдэлтэй байдаг. Бригада бүхэндэ техникэ, зэмсэг, эдлэхэ газарынь даалгагданхай. Теэд техникэнь хайшан гээд хэрэглэгдэнэб?

Нүхэр Степан Романович Мироновой хүтэлбэрилдэг бригадын дүнгүүдые хараябди. Энэ бригадада 2600 гектар тарялан, 8 гэнжэтэ, бүхы прицепной зэмсэгүүдтэеэ 7 колесно трактор, 8 комбайн даалгагданхай.

Агротехническэ заабаринуудые наринаар хэрэглэжэ, тааруу һайн болзорто тарилгаяа үнгэргэһэнэйнгөө ашаар тус бригада ходоол баян ургаса хуряадаг. 1967 ондо гектар бүриһөө 18,9 центнер орооһо таряа, 112 центнер хартаабха, 113 центнер саахарай свёкло хуряагдаа. Энэ бригада колхоздоо 224 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Тус бригадын тарялангай гектар бүриһөө 135 түхэригэй продукци абтаһан байна. Техникынь бүтээсые харахада, гол фондынь (энээндэ гол түлэб техникэнь ороно) нэгэ түхэриг бүридэ 4 түхэриг 18 мүнгэнэй продукци абтаа.

Тиигэбэшье олонхи ажахынуудта техникэ зүбөөр хэрэглэгдэдэггүй дээрэһээ бүтээсэнь тон бага байна. Заримдаа, илангаяа зунай үедэ тракторнууд хоёр халаан соо хүдэлгэгдэхэ аргатай байгаад, хэрэглэгдэнэгүй. Бусад ажахынууд трактор, машинаяа техническэ талаарнь мууса харууһална, саг соогоо заһабарилгада оруулагданагүй, сагһаа урид хэрэглэлһээ гарашана.

Саашань элидхэлшэ мал ажал тухай тогтон хэлэбэ.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ республикын ажахынууд урда жэлэйхиһээ нилээд амжалтатай гараа,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. —Гүрэндэ мяха худалдалга 2831 тонноор ехэдхэгдээ, колхоз, совхозуудта адууһа малай тоо эбэртэ бодо малаар—12 мянган толгойгоор олошороо. Үнеэн—26, хонин — 91,6 мянган, адуун — 1800, тахяа шубуун — 7 мянган толгойгоор олошорһон. 1966 онойхидо орходоо 49 мянган хурьга, 4800 тугал олоор абтаһан байна. Зуун эхэ малһаа нилээд олон түл абтажа түлжүүлэгдээ.

Һүн 12 процентээр, нооһон—9, үндэгэн 13 процентээр дээшэлээ. Гэбэшье үшөө ехэ амжалта туйлагдахаар байгаа.

Эндэ ямар дутагдалнууд бииб?

Нэн түрүүн ниитын мал үдхэхэ ажал хангалтагүйгөөр эрхилэгдэнэ. 1967 ондо олохон колхоз, совхозууд урдынхидаал адли эхэ малые һубайруулаа, түл олоорнь гарзада оруулаа. Энэ ушарһаа нилээд ехэ мяха, һү, нооһо абажа шадаагүй бшуу.

Жэшээлхэдэ, 1967 оной январиин 1-нэй байдалаар Кабанскын аймагай ажахынууд 6200 үнеэтэй байгаад, тэрээнһээ 6144 тугал абаба. Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд 7700 үнеэнһээ 6188 тугал түлжүүлээ гэхэ гү, али мянга хахал үнеэдынь түл үгөөгүй. Сэлэнгын аймагта 4500 үнеэнһээ 4177 тугал абтаа гэхэ гү, али зуун үнеэнһээ 93 түл, Бэшүүртэ 6 мянган үнеэнһээ 4400 тугал гэхэ гү, али зууһаа 74 түл абтаһан байна. Мүн Зэдын, Хэжэнгын, Захааминай болон бусад аймагуудта олон үнеэн һубайрһан байха юм.

Республика доторнай 1966 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 77 хурьган түлжүүлэгдэһэн байбал, 1967 ондо 87 хурьган абтаа. Олонхи ажахынууд үсөөн түл абаһан байна. Хэжэнгын аймагай ажахынууд зуунһаа 74 хурьган, Хяагтада—79 хурьган түлжүүлэгдээ. Үбэлэй хурьгад гарзада олоор ороно. Гансахан Мухар-Шэбэрэй совхозууд зуун эхэ хонин бүриһөө 76 хурьга абаад, бүхы түлнүүдэйнгээ 12 процентыень гарзада оруулһан байгаа. Бусад ажахынуудта, жэшээнь «Эрдэм» совхоздо 23 мянга шахуу эхэ хониноо ойройдоол 16 мянган хурьган, Сэлэнгын совхоздо 19 мянган эхэ хониноо 14 мянган түл абтаһан. «Первомайский» совхоздо 1311 үнеэнһээ ойройдоол 883 тугал түлжүүлэгдээ.

Урзанданайхида орходоо малай үсөөн һубайраашье һаань, ажалай эмхидхэлэй муу дээрэһээ гардаг энэ дутагдалые усадхаха ёһотойбди. Энэ талаар жэшээтэ ажахынууд бии. Жэшээлхэдэ, Кабанскын аймагай совхозууд үнеэдээ һубайруулхаяа болинхой. Улаан-Үдын аймагай «8-ое Марта» колхоздо зуун үнеэнһээ 96-һаа доошо түл абтадаггүй. Мүн зуун эхэ хониноо зуу гаран түл абадаг хонишодой бригаданууд республикадамнай зуугаадаараа тоологдоно.

Ниитын малые үхэл гарзада оруулха ябадал үшөөл зайсуулагдаагүй. Илангаяа Хориин, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта үнгэрэгшэ жэлдэ малай гарзалхань урзанданайхиһаа заахашье үсөөрөөгүй.

Мал ажалай үшөө нэгэ дутагдал юуб гэбэл, тэрэнһээ ашаг шэмэ багаар абтана. Үнгэрэгшэ жэлдэ урзанданайхиһаа ехэ продукци абтаашье һаа, арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, 1967 ондо дунда зэргээр үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн урзанданайхиһаа 139 килограммаар ехэ гэхэ гү, али 10 процентээр нэмэһэн байна. Сэлэнгынхид, Кабанскын болон Прибайкалиин аймагайхид, Улаан-Үдын аймагай һаалишад һайнаар ажаллаа. Түрүү фермэнүүд үсөөн бэшэ. Жэл бүри ехэ һү һаадаг түрүү һаалишад олошорно. Республика соогоо мэдээжэ болоһон «Байгал» племхозой һаалишад Максимова, Бронникова, Степанова, Кожевникова гэгшэд 1967 ондо үнеэн бүриһөө 5300—5400 килограмм һү һаагаа. Сэлэнгын һаалишад Жалсанова, Будажапова, Тадвашкина гэгшэд 4300—4400 килограммда хүргөө. Эндэхи Тельманай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Владимир Гомбоев үнеэн бүриһөө 4480 килограмм һү һаагаа.

Кабанскын аймагай Малоколесовско фермынхид 1966 ондо үнеэн бүриһөө 2440 килограмм һү һааһан байбал, 1967 ондо 2642 килограмм болгоо. 1968 ондо эндэхи һаалишад үнеэн бүриһөө 3 мянган килограмм һү һааха зорилго табинхай. Имэ жэшээнүүд олон.

Тиигээшье һаа, республикадамнай дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 1479 килограмм һүн һаагдаһан байна. Гэтэр энээнһээ бага һү һааһан зарим ажахынууд бии. Илангаяа Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Хяагтын, мүн бусадшье аймагуудай колхоз, совхозуудта һү һаалга муугаар эрхилэгдэнэ.

Саашань мал шахаха асуудал тушаа элидхэлшэ тогтоходоо, республика дотор һайн жэшээ харуулжа байдаг мал адуулагшад олон гэжэ үгэеэ үргэлжэлүүлбэ. Жэшээнь, Оймorой совхозой мал адуулагша Баяр Балданов, Кабанскын совхозой—Прокопий Бабкин гэгшэд шалгарна. Тиигээшье һаа олохон ажахынуудта шахагдажа байһан мал хүсэдөөр таргалуулагданагүй, туранхайгаар гүрэндэ тушаагдана. Баргажанай аймагһаа тушаагдаһан малай 34 процентнь, Хэжэнгын — 32, Мухар-Шэбэрэй—29, Хориин—26 процент малынь туранхай байгаа. Зэдын аймагһаа гүрэндэ тушаагдаһан бүхы хонидой хахадһаа үлүүнь туранхайшагаар тушаагдаа. Энээнһээ олохон зуугаад мянган түхэригэй гарза хэгдэһэн байха.

Мүн нооһоной талые харахада, олохон колхоз, совхозууд тэрэнэй шанарые харанагүй, муугаар илгагдажа гүрэндэ тушаагдана. Тиигэжэ мүнгэ зөөриин ехэхэн гарза ушаруулагдана.

Ниитын малда тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ шухала асуудал болоно. Энэ зорилго шиидхэхэдээ, тэжээлэй ургамал тарихын хажуутаар сабшалан, бэлшээрие һайжаруулха ёһотойбди. Һүүлшын жэлнүүдтэ зарим тэды хүдэлмэри хэгдээшье һаа, сабшалан, бэлшээриин үрэжэлынь бага. Гэбэшье Ивалтын туршалгын станцида, мүн бусад ажахынуудта сабшалан, бэлшээрие һайжаруулхын тулада нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Гансахан сабшалангые борнойлоод, һүүлдэнь дэгнүүлыень дараажа жэгдэлхэдэ, үбһэнэй ургаса үдхэрдэг, һайжардаг байһаниинь элирнэ. Тиихэдэ уһалжа үтэгжүүлхэдэ, ногооной ургаса хэдэ дахин ехэ болоно.

1967 ондо манай республикын сабшалан дээрэһээ дунда зэргээр гектарай 7,6 центнер үбһэн хуряагдаһан. Харин зарим түрүүшүүл—Хүдэриин совхозой луговод Бэзар Гармаевич Чагдуров 80 гектар сабшалангһаа га бүриин 41 центнер үбһэ хуряагаа. Бэшүүрэй совхозой луговод нүхэр Ткачев 40 гектарһаа га бүриин 40 центнер, Дэрээнэй совхозой луговод нүхэр Черняев 100 гектарта га бүриин 37 центнер үбһэ ургуулаа.

Эдэ жэшээнүүд ажахы бүхэндэ сабшалангай ургасые эрид дээшэлүүлхэ, малда бардам үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэхэ арга боломжые гэршэлнэ. Теэдшье малай тэжээлэй хэды байгаашье һаань, хэрбээ тэрэнние зүбөөр хэрэглээгүйдэ аша гарахагүй байхалаа болодог. Энэ талаар дутагдалнууд олон. Заримдаа һайн тэжээл буйлуулагдажа, шэмэ оруулагдангүйгөөр малда үгтэнэ. Орооһо таряа бутаргагданагүй, һолоомон эһээгдэнэгүй бшуу. Үбһэн малда гэшхэгдэнэ.

Хүдөө ажахын гол һалбари болохо мал ажал дутагдалнуудтайшье һаа, саашадаа хүгжэхөөр ехэ арга боломжонуудтай байна. Нэгэдэхеэр, һүүлшын жэлнүүдтэ мал ажалнай материально-техническэ талаараа бэхижээ. Малай байранууд олоор баригдана. Мал шахан таргалуулхын тулада тэжээл буйлуулдаг цехүүд хүдэлнэ. Хоёрдохёор, мал ажалда дүршэл шадабаритай кадрнууд олошороо. Гурбадахяар, колхоз, совхозууд мүнөө үедэ мэргэжэлтэдээр хангагданхай. Энэ һалбарида 370 зоотехнигүүд, 300 гаран ветеринарна врачнууд хүдэлдэг.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

ХАМАГ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭН

...ТАБАН ЖЭЛЫЕ—БОЛЗОРҺОО УРИД!

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөн улам үргэдэжэ байна. Мяха-консервын комбинадай завод, цехүүд шэнэ социалис уялга абажа, эршэмтэй шангаар ажаллажа оронхой.

Мал үүсэлэлгын цехэй коллектив энэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаһаар. Тэдэнэр табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэбһөө гадуур 5 мянган тонно мяха тушаагаа. Мүн январиин 10 хоногой даабари 25 процентээр үлүүлэн дүүргэгдээ.

Консервнэ заводой хүдэлмэришэд нёдондо жэлэйнгээ амжалта арьбадхан, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө һайн үрэ дүн туйлана. Январиин түрүүшын хэдэн үдэрэй туршада даабариһаа гадуур 80 мянган баанха мяханай консервэ үйлэдбэрилэгдэбэ. Тус заводой коллектив табан жэлэй эхинһээ хойшо 27 вагон продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилжэ, хэрэглэгшэдтэнь эльгээһэн байна.

Социалис мүрысөөндэ амжалта туйлажа байһан цехүүд олон. Пельмен хэдэг, техническэ полуфабрикадуудай цехүүд сүүдхынгэе даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

Комбинадай коллектив Москва, Ленинградай хүдэлмэрингэдэй үүсхэлые дэмжээд, шэнэ социалис уялга абанхай. Продукци үйлэдбэрилхэ табан жэлэйнгээ түсэбые 1970 оной ноябриин 7-до дүүргэхэ, 1965 онойхитой сасуулхада үйлэдбэриин хэмжээе гурбанай нэгэ хубяар дээшэлүүлхэ, ашаг олзо абалтые 10 процентээр ехэ болгохо гэжэ тэдэнэр хараалһан байна.

Г. ХАРЧЕНКО.

АЖАЛШАДАЙ ЗАХИЛААР

Арад зоной захил дүүргэдэг томо предприяти болохо Улаан-Үдын трикотажна фабрикын коллектив республика соогоо һайн мэдээжэ болонхой. Тэдэнэй гаргадаг продукци республикымнай холын фермэ, гүүртэнүүдтэ хүргэгдэжэ байдаг.

Энэ жэлдэ фабрикын үйлэдбэриин түсэб нилээдгүй ехэ болоо. Химическэ аргаар хубсаһа сэбэрлэхэ даабари ояар 100 шахуу мянган түхэригөөр дээшэлээ. Хэрбээ 1967 ондо 116 мянган түхэригтэ хубсаһа сэбэрлэн арилгаха түсэбтэй байбал, энэ жэлдэ 200 мянган түхэригэй даабари үгтэбэ. Мүн ажалшадай захилаар гадар трикотаж хубсаһа нэхэхэ түсэб 30 процентээр дээшэлһэн байна.

Шэнэ жэлэй түсэб ехэшье, харюусалгатайшье. Фабрикын коллектив дээшэлүүлэгдэһэн түсэбөө дүүргэхын, трикотаж зүйлнүүдэй шанар һайжаруулхын тула хэдэн шухала хэмжээ хараалаад, тэрэнээ бэелүүлжэ эхилээ. Бии байһан түхеэрэлгэ һэльбэн заһабарилагдажа, үйлэдбэриин талмай зүбөөр хэрэглэхэ хэмжээн абтажа байна.

Трикотаж нэхэгшэд табан жэлэй гурбадахи жэлэй түрүүшын үдэрһөө һайнаар ажаллана. Тэдэнэр январиин 10 хоногой туршада бүхы дээрээ 32 мянган түхэригэй трикотаж нэхэһэн, мүн химическэ аргаар хубсаһа сэбэрлэһэн байна. 10 хоногой даабари 1,5 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдээ.

Гадна фабрикын коллектив хүдөөгэй ажалшадай захил болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Энээнэй ашаар республикымнай колхоз, совхозуудта жэлэй эхинһээ хойшо 700 элдэб трикотаж хубсаһан эльгээгдээ. Түрүүшын арбан хоног соо 2000 түхэригэй оройдо 3000 түхэригэй хубсаһан нэхэгдэжэ, захигшадта хүргэгдэбэ.

С. АЮШЕЕВА.

...НЮТА"— ШЭНЭ СЭМБЭ

...Үдын сэмбын фабрикын ... эрхим шанартай олон ...бэ нэхэжэ, бүхы Совет ...ю алдаршанхай юм. Ту... ...н жэлэйнгээ гурбада... ...эрхим ажалаар угтаха ...шэнэ зүйлэй «Забай... ...«Анюта» гэһэн сэмбэ ...илбэ.

...«Забайкальская» ...сэмбэ 250.000 метр. ...сэмбэ 100.000 метр ...жалша зондоо бэлэг ...риха зорилго урдаа та...

Манай корр.

1968 ондо үнеэн бүриһөө 2300 килограммһаа доошо бэшэ һү һааха уялга Бэшүүрэй совхозой түрүү һаалишан Е. Плотникова абанхай. Мүнөө түрүү энэ һаалишан амжалтатай ажаллана.

А. БОРИСОВАП фото.

КУЛЬТУРЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ БҮХЭРОССИН ЗҮБЛӨӨН

Россиин Федерациин бүхы нютагуудһаа культурна фронтын түлөөлэгшэд ниислэлдэ ерээ. РСФСР-эй культурын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн Москвада Кремлиин театр соо январиин 12-то нээгдэһэн байна.

СССР-эй Госпланай, РСФСР-эй Госпланай, союзна ба республиканска министерствэнүүдэй, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблөөндэ хабаадалсаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. И. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь П. Н. Демичев, КПСС-эй ЦК-гай пропагандын таһагые даагша В. И. Степаков, КПСС-эй ЦК-гай культурын таһагые даагша В. Ф. Шауро, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор А. М. Школьников, В. И. Кочемасов, Л. П. Лыкова, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо О. П. Колчина, СССР-эй Культурын министр Ф. А. Фурцева, ВЦСПС-эй секретарь Т. Н. Николаева, РСФСР-эй культурын министр Н. А. Кузнецов болон бусад зүблөөнэй президиумдэ һуугаа.

Г. И. Воронов эхилэлгын үгэ хэлэжэ, зүблөөе нээхэдээ, Россиин Федерациин правительствын зүгһөө зүблөөндэ хабаадагшадые, тэдэнэрээр дамжуулан РСФСР-эй культурна фронтын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалаа.

— Социалис культурые хүгжөөхэ тухай Коммунис парти, Советскэ правительство саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргадаг,—гэжэ Г. И. Воронов хэлээ. Культурын ба искусствын бүлэг олон хүдэлмэрилэгшэд орденууд болон медальнуудаар шагнагдаһан, тэдэндэ Ленинскэ болон гүрэнэй шангууд олгогдоһон байна. Тиигэжэ оюун бэлигтэ интеллигенциин габьяае араднай үндэрөөр сэгнээ.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ культурын ба искусствын эмхи зургаануудай үүргые дээшэлүүлхэ тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. И. Кочемасов элидхэл хээ.

БАЯРЛАМААР ДҮНГҮҮД, ДАЙШАЛХЫ ЗОРИЛГОНУ

(Түгэсхэл. Эхинийнь 1-дэхи нюурта)

Гэхэтэй хамта, мал ажал дээрэ хүдэлхэ дурагүй хүнүүдые мүнөө үзэхэгүйт. Малшад ажалдаа дурладаг, али болохоор һалбаряа хүгжөөхые хүсэдэг ха юм. Хэрбээ малшадай ажалые зүбөөр эмхидхээд, эрилтыень хангаад, тэдэнэй байра байдалые һайжаруулжа байгаа һаа, хүдэлмэрилэхи дутагдалнуудынь усадхагдаха. Тэдэнэй 1968 ондо ехэ амжалта туйлаха байһанинь һэжэггүй.

Колхоз, совхозуудта экономическа хүдэлмэри эмхидхэлгэ тушаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгөөр хэлэбэ.

— Һүүлшын жэлнүүдтэ экономическа хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэдэг болоһон ажахынууд республика соомнай бии,—гээд тэрэ тэмдэглэбэ.—Жэшээлхэдэ, Бэшүүрэй совхоздо тоо бүридхэл наринаар табигданхай. Бригада бүхэн һара бүридэ гансахан продукциингаа үйлэдбэрилэгдэһэниие харана бэшэ, харин тэрээндэ гаргашалагдаһан мүнгэ зөөрие, продукциин өөрынь үнэ сэнгые жэлэй эхинһээ ямар болооб гэжэ тодорхойлно. Иимэ тобшолол хэгдэжэ байһан ажалай дүнгые хараха, саашадаа юу хэхэ аргыень тодоруулжа үгэнэ ха юм. Иимэ байдалда үйлэдбэри холын хараа бодолтойгоор эрхилэгдэнэ.

Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын совхоздо, Кабанскын аймагай Шергинскэ совхоздо, Хяагтын аймагай Худэриин совхоздо, Улаан-Үдын аймагай «8-ое Марта», «Восход» колхозуудта, Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ болон бусад ажахынуудта экономическа хүдэлмэри һайжараа. Тиигэбэшье энэ хэрэг олохон ажахынуудта муугаар эрхилэгдэнэ.

Зэдын районно партийна конференци дээрэ Торийн совхозой парткомой секретарь иигэжэ мэдүүлһэн байгаа: «1967 ондо Торийн совхоз продукци абалгые нилээд ехэдхэжэ, тэрэнэй өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулаа. Теэд һүүлэй дүнгөөр яахадаашьеб, ажахымнай олзотой гарахын орондо гарзатай байшадаг. Энэ гайхалтай ушарые министерство шалгажа туһалаг лэ». Теэд министерство совхоздонь туһалхал юумэ бэзэ. Харин иимэ баримтанууд совхозой өөһэдынь хүтэлбэрилэгшэдэй ойлгомжогүй байһаниинь, олон жэлдэ экономическа хүдэлмэри һулаар ябуулжа байһаниинь гэршэлнэ.

Иимэ баримтанууд ганса нэгэ бэшэ. Һаяшаг Чисаанын совхоздо ерээд, хүтэлбэрилэгшэдтэйнь һүнэй өөрынь үнэ сэн тухай хөөрэлдэхэдэмни, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй нэгэниинь шье хаанаһаа һүн үнэтэй болоноб гэжэ мэдэхэгүй байшоо.

Болдожо байгаа энэ зүблөөнэй үедэ тээ партиин областной комитет бусад колхозуудта бүлэг эрдэмтэд-экономистнуудые, мүн республикын хүтэлбэрилэгшэдые экономическа хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэжэ байһаниие шалгуулхаяа эльгээгээ һэн. Тэдэнэр Сэлэнгын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Кабанскын, Хэжэнгын аймагуудай колхоз, совхозуудта, бригада, фермэнүүдтэ ябаһан байна. Энэ шалгалта хаана экономическа хүдэлмэриин һайнаар табигдаһан байнаб — тэндэ экономикын хүгжэлтэтэй байһаниинь харуулаа.

Бүхы дээрэнь абажа харахада, республикымнай колхоз, совхозууд ороохо таряа, үбһэнһөө бэшэ продукциин өөрынь үнэ сэнгые 1966 онойхитой сасуулхада хямдаруулһан. Илангаяа мяха, ноохо, үндэгэнэй сэн нилээд бага болоһон байна. Теэд түсэбэй ёһоор харахада, ноохонһоо бэшэ продукци хараалһанһаа үнэтэй.

Энээниие зарим ажахынуудай ажалай дүнтэй сасуулан харабал, иигэжэ элирнэ. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын, мүн Сэлэнгын совхозой һү һаалиин хоёр фермые абажа хараябди. Үнгэрэгшэ жэлэй 11 һарын туршада Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой фермэдэ центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 13 түхэриг 58 мүнгэн болоо. Харин Сэлэнгын совхоздо 17 түхэриг 60 мүнгэн. Юунһээ тиигэнэб? Эндэ олон баримтанууд элирнэ. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо үнеэдэй харууһалга совхозойхиһоо ехэ гаргашатай байгаа. Тиигээд һүншье ехээр һаагдана. Нүгөө талаарнь харахада, бэлэдхэгдэһэн үбһэнэйнь үнэ сэн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо хямда. Мүнгэн дээрэ гаргахадаа, нэгэ үнеэндэ 140 түхэригэй тэжээл гаргашалагдаһан байна. Тиихэдэ совхоздо 160 түхэригтэ болоо.

Үшөө нэгэ талыень хараябди. Совхозой фермэдэ ажаллалаг 13 һаалишадай хажуугаар 12 штатна хүнүүд хүдэлнэ. Колхоздонь 14 һаалишадһаа гадна, 8 хүн хүдэлэлсэнэ. Нэгэ фермэдэ үсөөн ажалшадай байхада, колхоздо һаагдаһан һүнэй өөрынь үнэ сэн хямда байна бшуу.

Хонидой ноохо, мяха абалгын өөрынь үнэ сэн ондо ондоо. Хонин ажалһаа абтаһан продукциин дунда зэргын үнэ сэнгые харахада, энэ һалбари олзотойгоор эрхилэгдэнэ. Хаана хямда сэнтэй продукци абтанаб—тэндэ олзо доход ехээр ороно. Мүн тиихэдэ хони олоор үсхэдэг аймагуудай зарим ажахынуудта продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ байжа, хонин ажалһаа олзо доход абахын орондо, гарзатаха ушар байдаг.

Бүхы дээрэнь харахада, манай республика дотор гахай үсхэбэрилгэһөө олзо ороно. Гэбэшье энэ һалбариһаа гарзатадаг ажахынууд байдал бии. Зүгөөр мүнөө үедэ абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, һалбаринуудые олзотойгоор эрхилэгдэдэг болохын тулада шухала хэмжээнүүд абтаха зэргэтэй.

Энэ талаар ажахынуудай һалбаринуудые тусгаар шэглэлтэй болгохо зам һайн дүршэл харуулна. Кабанскын аймагай ажахынууд гурбан жэлэй саада тээ энэ арга хэрэглэдэг болоһон байгаа. 1964 ондо КПСС-эй обкомой бюродо тусгаар асуудал харгадажа, Шергинскэ совхоз гахай үсхэбэрилдэг болгогдоо. Кабанскын совхоз—нугаһа үсхэбэрилнэ, Байгалай совхоз һаалиин мал барина. Ажахынуудые иигэжэ тусгаар шэглэлтэй болгоходо юун харагданаб?

Гурбан жэлэй туршада аймагай ажахынууд мяха үйлэдбэрилгые 34,5 мянган центнерһээ 44,7 мянгада хүргөө гэхэ гү, али 1967 ондо 30 процентээр ехэ мяха абаа. Тиихэдэ 1964 ондо ажахынууд 87 мянган центнер һү гүрэндэ худалдаһан һаа, 1967 ондо 106,7 мянган центнер гэхэ гү, али 37 процентээр ехэ һү тушаагаа.

Энэ үедэ ажахынуудай үйлэдбэриин гол фондунууд 26 процентээр дээшэлһэн, абтаһан продукциин хэмжээн 29 процентээр ехэ болоһон. Аймагай ажахынууд гол фондынгоо мянган түхэриг бүридэ 1194 түхэригэй продукци үйлэдбэрилһэн байха юм. Харин манай республикада дунда зэргээр 696 түхэригэй продукци абтана. Гурбан жэл соо аймаг дотор ажалай бүтээсэ 48 процентээр дээшэлһэн байна.

Эндэхи ажахынуудта мяхаһай өөрынь сэн республика доторхи дунда хэмжээнһээ нилээд хямда. Тиимэһээ ажахынууд 1964 ондо 906 мянган түхэригэй гарзатай байгаа һаа, 1967 ондо, түхэйлжа харуулхада, хахад миллион шахуу түхэригэй сэбэр олзотой гарахань.

Республикын 5 ажахынуудта эмхидхэгдэһэн шубуунай томохон фермэнүүдэй жэшээ баһал һайн талатай. Эдэ табан фермэдэ 1967 ондо бүхы республика дотор абтаһан үндэгэнэй 45 шахуу процентнь абтаа. Республикын бүхы ажахынуудта мянган үндэгэнэй өөрынь үнэ сэнгэй 81 түхэриг 74 мүнгэн байхада, эдэ ажахынуудай тусхай фермэнүүдтэ 79 түхэриг 65 мүнгэн болоһон байна.

Партиин областной комитет, республикын Министрнүүдэй Совет колхоз, совхозуудые тусхай шэглэлтэй болгохо хэрэгые түргэдхэхын тулада хэмжээ абажа байна. Энэ зорилгоор республикада, мүн аймагуудта комиссинууд эмхидхэгдээ. Тиигээшье һаа, энэ шухала хэрэг ажахы бүхэндэ өөһэдынь үүсхэлээр нэбтэрүүлэгдээ һаа һайн. Тэрээндэ колхозчингууд болон совхозой ажалшадай, хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэдэй эдэбхитэйгээр хабаадахань шухала.

Һүүлшын жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозуудта ажалай түлөөһэ гуримшуулха талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэбэ. Илангаяа мал ажал дээрэ нэмэлтэ түлөөһые натураар түлэхэ хэмжээнүүд туршагдажа, һайн талаяа харуулаа. Саашадаа бүхы һалбаринуудта абтаһан продукциин хэмжээе хаража, натуральна түлөөһэ бии болгохо гурим хэрэглэгдэхэ байна.

Табан жэлые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ оролсоһон республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис уялганууд тухай элидхэлшэ хэлэбэ.

— 1968 ондо республикымнай колхоз, совхозуудта тодорхой уялганууд хараалагданхай. Хүдөө нютагуудай хүдэлмэрилэгшэд саашадаа хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса хуряажа, нииитын малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын, энээнтэй хамта ажалай болон мүнгэ зөөриин гаргашые хороожо, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын түлөө эршэ хүсэеэ зангидаха байна. Энээнэй ашаар колхоз, совхозуудай бүхы һалбаринууд олзотойгоор эрхилэгдэдэг болохо.

Уялга гээшэ багахан хэрэг бэшэ. Тэрэниие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилээд, һайнаар ажаллаха ёһотойбди. Энэ шухала хэрэгые бэелүүлхын тула малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, хабарай тарилгые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха болоогдоно.

Партиин областной комитедэй ноябрь һарада болоһон 10-дахи пленум дээрэ Кабанскын аймагай совхозуудай, «Байгал» племхозой, Химнын совхозой, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой болон Суулгын совхозой табан жэлэй даалгабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилгоор тодорхойлон абаһан социалис уялганууд һайшаагдаһан байгаа. Тиигэжэ тус пленум бүхы малшадай урда үбэлэй сагта (ноябрь—апрель һарануудта) үнеэн бүриһөө 800—1000 килограмм һү һааха, шахагдажа байһан эбэртэ бодо малай шэгнүүрые үдэрэй 500—600 граммаар, гахайнуудые—300—400 граммаар нэмээхэ гэһэн зорилго табяа.

Мүнөө жэлдэ малай үбэлжэлгэ хүндэхэн эрхэ байдалда үнгэржэ байна. Олонхи ажахынууд урзандаайхиһаа бага тэжээл бэлэдхэжэ абаа. Зарим аймагуудта саһан ехэ, тиимэһээ малай бэлшээридэ һаалта хүргэнэ. Гэбэшье нёдондонойхидо орходоо байдалнай нилээд һайжараа. Нэгэдэхеэр, мал ажал дээрэ өөрынгөө хэрэгые һайса мэдэхэ кадрнууд урганхай. Тэндэ механизаторнууд олоороо хүдэлнэ. Хоёрдохёр, ниитын малда тэжээл арьбалан буйлуулжа үгэхэ һайн арганууд хэрэглэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, һолоомон гидролизно аргаар буйлуулагдана. Олонхи ажахынуудай малай фермэнүүдтэ тэжээл буйлуулдаг цехүүд түхеэрэгдэжэ, байрануудынь уураар дулаасуулагдадаг болоо.

Мүнөө үедэ ажахынууд арга боломжоёо зүбөөр хэрэглэжэ, малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлжэ, тэндэһээ абтаха олзо доходые ехэдхэжэ байна. Тиигээшье һаа зарим ажахынууд малай үбэлжэлгэдэ муугаар бэлдэһэн, нииитын малые гарза хоролтодо оруулжа байһаар. Баргажанай, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй болон бусад аймагуудта нииитын мал туража, зүдэржэ байна. Шухала хэмжээнүүдэй абтаагүй дээрэһээ гарзалха ушар үзэгдэнэ. Олонхи ажахынууд малайнгаа ашаг шэмые доошолуулна. Тусхайлхада, Баргажанай, Бэшүүрэй, Хяагтын, Зэдын болон бусад аймагуудта ноябрь, декабрь һара соо үнеэдэй олоор тугаллабашье, һү һаалга доошолоо. Малай харууһалга, эдеэлүүлгэ муугаар эмхидхэгдэһэн дээрэһээ иимэ байдал үзэгдэнэ.

Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, һү һаалгые дээшэлүүлхэ, мяха, ноохо болон үндэгэ ехээр абахын түлөө тэмсэхэ гээшэ мүнөө үедэ хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгатай зорилго болоно. Гэхэ зуура, олон ажахынууд малай тэжээлые хүсэд суглуулжа абаагүй байна. Ниилээд ехэ һолоомон, зелёнко, таряалан дээгүүр хэбтэнэ. Түбхын түрүүн эдэ тэжээл малай фермэнүүдтэ зөөгдэхэ, һайнаар буйлуулагдажа, малда эдюулэгдэхэ ёһотой.

«Үбһэ тэжээлые гамнаабди» гэжэ малые дутуугаар эдеэлүүлхэ ябадалтай тэмсэхэ шухала. Нииитын малые рационой ёһоор эдеэлүүлээд байха гээшэ ёһотойл тэжээлэй арьбалалта мүн. Шахагдажа байһан мал богони болзор соо таргалуулагдаха, энээнтэй хамта тугал, үбэлэй хурьгад, поршоонхонуудые, мүн ехэ малые гарзадэ оруулангүйгөөр ондо оруулха ёһотойбди.

Мүнөө үедэ хоёрдохи шухала зорилго юуб гэхэдэ, ха[…]ла бэлэдхэл болоно. […]нуудта энэ хүдэлмэр[…]гөөр эмхидхэгдэнэ. Ү[…]улаанаар сэбэрлэгдэж[…]гаяа Хориин, Хэжэн[…] болон бусад аймагууд[…]хозууд сэбэрлэгдэжэ […]нэй таряае лаборато[…]нагүй. Улаан-Үдын […]гын талын ажахыну[…]хэнэй болон бусад аи[…]гагдаһан үрэһэнэйнь […]центнь тарилгын ш[…]дөөгүй байха юм. […]ажахын техникэ заһ[…]дэжэ ябана. Хэрбээ […]вариин 1-нэй бай[…] 1665 трактор заһабар[…]гаа һаа, энэ жэлэй […] 6570 тракторай ор[…]ниинь заһабарилагдаа[…] 24 процентнь заһабар[…] тракторна плугай 152[…] сеялкануудай 1555[…]лаад байна. Техникэ, […]рилгаар Баргажанай, […]байкалиин, Захаамина[…] колхоз, совхозуудта б[…] үзэгдэнэ.

Механизаторнуудай […] бэлэдхэхэ, тэдэниие һ[…]мэри үшөөл хангалта[…]лаар Хүдөө ажахын […]үйлэдбэриин управлен[…]табинагүй. Саашадаа […]тай эбсэжэ болохогүй[…]хынуудта механиза[…]ралсал эмхидхэгдэхэ […]

* *

Нүхэр Мологоев […]түгэсхэлдэ республик[…]советскэ болон хүдөө […]нуудай зүгһөө хүдөө […]бэрилгэдэ бии байһан […]тухай тоггобо. Респу[…]ажахын министерство […]управленинүүдтэ, хү[…]мэргэжэлтэдтэ шанга […]нагүй. Энээнэй хажу[…]райкомууд болон аи[…]үйлэдбэриин управлен[…]ябуулгада, нютагууд[…]хүдэлмэри ябуулха хи[…]совхозуудта горитой ту[…]гэхэ уялгатай.

🔸 **Хоёр жэлэй туршада — 1567 шэнэ, залуу бүлэ.**

🔸 Гушан мүнгөөр „Москвич-408" автомашина шүүбэ.

🔸 **Захаамин нютагай уран бэлигтэнэй шэнэ нэгэдэл.**

БАЯРАЙ ОРДОН

Улаан-Үдэ городто гэрлэлгын ордон нээгдэһээр хоёр жэл боложо байна. Энэ хугасаа соо хамтадаа 1567 залуу айл гэр бүлын үнэмшэлгэ абаа. Эдээнэй олонхинь, ойн баярай жэлдэ—1967 ондо гэр бүлэ болоо. Гансахан декабрь һара соо 114 залуу бүлэ бүридхэлдэ абтаа.

Гэр бүлэ болохо гээшэ хүнэй ажабайдалдахи эгээл нангин хэрэг байһаниинь эли. Тиимэһээ энээниие илам һонин болгохо тухайда бодомжолнобди. Жэшээнь, январиин 7-до эродой үбэлэй һайндэр хээбди. Үбгэн Мороз Снегурочка хоёр тэрэ үдэр гэр бүлэ бологшодые—дүрбэн айлые амаршалһан, һайн һайхан юрөөлнүүдые хэһэн байна.

Саашадаа мүн ондоошье хэмжээнүүд хараалагданхай. Март һара соо залуу айлнуудай үдэшэ үнгэргэгдэхэ.

Л. ЛЫФАРЬ,
Улаан-Үдын гэрлэлгын ордоной директор.

БАЯН ШҮҮБЭРИ

Шэнэ жэлэй лотерейн билеэдэй тиражай гаргагдаһанһаа хойшо Улаан-Үдэ городой ажалшадта шүүбэри түлэлгын түрүүшын арбаад үдэрэй туршада 301-дэхи нөөсэлгын касса 26.500 түхэригэй шүүбэри арад зондо түлэбэ.

Тэрэ тоодо «Москвич-408» автомашина хоёр хүн шүүгээ. Тэдэнэй нэгэн Улаан-Үдын локомотивна депогой машинистын туһалагша А. М. Передник гэгшэ болоно. «Запорожец» гэжэ шэнэ маркын хоёр автомашина, гурбан «М-63—Урал-2», хоёр «ИЖ-Планета-2» мотоцикл, элдэб маркын хэдэн холодильник, хубсаһа угаадаг машина гэхэ мэтэ шүүгдээ.

Шүүбэриин түлбэри үргэлжэлһөөр.

А. ПОЛОВНИКОВ.

„УРАН ДҮШЭ" МҮНДЭЛБЭ

Түрэлхи буряад хэлэн дээрээ шүлэг, рассказ, очерк болон бэшэшье жанрай зохёол бэшэдэг оюун бэлигтэн, бэшэжэ туршаха хүсэлэнтэйшье хүнүүд Захааминай нютагуудта һүүлэй үедэ эли бодо олон боложо байна. Тэдэнэй бэшэһэн зохёолнууд аймагай газетын редакцида абтажал байдаг.

Энэ оюун бэлигтэнэй зохёохы эрмэлзэл дэмжэн, «Ажалай туг» гэжэ аймагай газетын редакци өөрынгөө дэргэдэ литературна нэгэдэл байгуулха гэһэн шиидхэбэри абаба. Тэрэ нэгэдэлдээ «Уран Дүшэ» гэжэ удхатайхан лэ нэрэ олгобо. Энэ нэгэдэл даб гэһээр 9 хүнһөө бүридэнэ. Ургажа ябаа уран зохёолшодой нэгэдэлэй хүдэлмэриие тус газетын редакторай орлогшо М. М. Гончиков хүтэлбэрилхэ байна.

Нэгэдэлэй гэшүүдэй дунда «Байкал» колхозой гэшүүн Федор Цыденжапов, Санагын дунда һургуулиин багшанар Бадма Шойдоков, Аюша Доноев, тэрэ һургуулиин 10-дахи классай шаби Бато Гармаев, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Цыбикжап Найданов болон бусад оролсоно.

«Уран Дүшын» түрүүшын эмхидхэлэй суглаан боложо, тэндэ саашадаа хэхэ хүдэлмэреэ тодорхойлбо, һанамжануудаа андалдаба.

«Уран Дүшэ» үнэхөөрөөл уран хурса, удха түгэлдэр зохёолнуудаараа суурхаг лэ даа.

Д. ДАШИЕВ,
аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ЭДЛҮҮРИИН ГАЗАР

«Сельхозтехникын» районой нэгэдэлэй механизаторнууд Яруунын аймагай «Коммунизм» колхоздо ой модо, шугы бургааһа сэбэрлэжэ, эдлүүриин болгохо зорилгоор энэ хүдэлмэриие үргэлжэлүүлжэ байна.

Механизаторнууд И. Карпов, Б. Князев, М. Шишмаков гэгшэд даалгабаряа хододоо 100—110 процент дүүргэнэ. Тэдэнэр мартын 1 болотор 400—450 гектарай модо сэбэрлэхэ юм.

Ж. ЦЫДЫПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ […] **хүдөө ажахын түрү[…] лөөндэ хабаадалсагш[…] һаа): Баргажанай […] партсъездын нэрэм[…] жолоошон И. Б. Ро[…] совхозой главна зоот[…] Урханов, тус совхо[…] К. Н. Танганов, Сэлэ[…] Ленинэй нэрэмжэтэ […] низатор Р. Банзарак[…] най аймагай «Комму[…] колхозой малшан В. […] жэнгын аймагай һаа[…] Дашиева, Зэдын аи[…] Банзаровай нэрэмжэ[…] кукурузашан Д. Д. […]**

Э. ЛАПИН[…]

Табан жэлые—болзорһоонь урид

ШЭНЭ ЖЭЛДЭ—ШЭНЭ АМЖАЛ[…]

Табан жэлэй гурбадахи жэлэй хүдэлмэриин түрүүшын хахад үнгэржэ ябана. 1967 оной амжалта арьбадхаха, шэнэ жэлдэ шэнэ амжалта туйлаха, табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилго промышленностиин хүдэлмэришэд урдаа табинхай. Табан жэлэй хоёрдохи жэлые ямар үрэ дүнтэйгөөр түгэсхэһэн, 1968 оной түрүүшын үдэрһөө хэр зэргээр ажаллажа байһан тухай хөөрэхыень промышленна зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ манай корреспондент хандаһан байна. Тэдэнэй хөөрөөн доро толилогдобо.

ГРАФИГҺАА УРИДШАЛАН

Сэлэнгын модоной баазын директорэй орлогшо Н. В. Волгин:

Манай баазын цехүүд январиин эхинһээ графигһаа гээгдэнгүй ажаллажа байна. Модо, шпала хюрөөдэлгын цехүүд графигһаа уридшалан продукци бүтээжэ эхилээ. Түрүүшын арбан хоногой даабари үлүүлэн дүүргээд, түсэбһөө гадуур продукци үгэхөөр хараалнабди.

Бидэнэр табан жэлэй хоёрдохи жэлые һайнаар түгэсхөө һэмди. Экономическа талаар һайн үрэ дүн харуулагдаа. 47 мянган түхэригэй ашаг олзо түсэбһөө гадуур абтаһан байна. Продукци бүтээн гаргаха, тэрэниие худалдаха даабари үлүүлэн дүүргэгдээ.

Баазын хүдэлмэришэд ондоо тээшэ эльгээгдэхэ продукци хараалагдаһан саг болзор соонь үйлэдбэрилжэ, ашажа ябуулнэ. Январиин 8-да 20 вагон хюрөөдэмэл модо, шпала даабариһаа гадуур ябуулагдаа. Бүхы продукциимнай 60 шахуу процентнь Дунда Азиин республикануудта эльгээгдэнэ. Модон, хюрөөдэмэл материал, шпала гэхэ мэтэ эдэ республикануудта ябуулагдадаг. Энээнһээ гадна аха дүү Монголой Арадай Республика, Куба манай продукци эльгээгдэдэг. 5—6 вагон шпала Куба эльгээгдээ. Байрын гэрэй жэжэ детальнууд: үүдэн, сонхын хэрэгсэл Монгол ябуулагдаа.

Химиин шухала барилгануудай нэгэн—Байгалай целлюлозно комбинадые түүхэй эдээр ханганабди. Комбинадта модо эльгээхэ даабари квартал бүхэндэ үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Январиин түрүүшын долоон хоногой туршада даабариин ёһоор 1379 кубометр модо эльгээхын орондо 1769 кубометр эльгээгдэһэн байна.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ хүдэлмэришэднай оролсоо. Тиихэдээ арга боломжоёо хаража үзөөд, шэнэ социалис уялга абаһан байна. Табан жэлэй түсэбые 1970 оной ноябриин һайндэр болотор дүүргэхэ, 50 мянган шпала, 25 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, 15 мянган кубометр барилгын модоной зүйлнүүдые гаргаха гэжэ хараалагдаа. Абаһан энэ уялгаяа дүүргэхын тула хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллаха хэрэгтэй. Тиимэһээ хүдэлмэришэднай жэлэй түрүүшын үдэрһөө графигһаа гээгдэнгүйгөөр ажаллахые оролдоно.

Шэнэ жэлдэ шэнэ зорилго бэелүүлхэбди. Хэдэн зүйлэй шэнэ продукци бүтээхээр түсэблэгдэнэ. Модоной хаядаһа, тайрадаһа суглуулха цех баригдажа эхилээ. Энэ зүйл Байгалай целлюлозно комбинадта ехэ хэрэгтэй юм. Цехэй барилга 3-дахи кварталда дүүргэгдэхээр багсаагдана. Барилгын хямда сэнтэй материал—арболит үйлэдбэрилхэ цех баригдаха. Баазын хэдэн хүдэлмэрилэгшэд иимэ материал бэлдэхэ технологи шудалхын тула Краснодарска хизаарай туршалгын-жэшээтэ леспромхоз ошоһон байна.

Ехэ продукци бүтээхын, тэрэнэй шанар һайжаруулхын тула технологёо нарижуулжа, түхеэрэлгээ шэнэдхэжэ байнабди.

ШЭНЭ ЖЭЛДЭ—ШЭНЭ ПРОДУКЦИ

Элхиин авто-заһабарилгын заводой партномой секретарь Б. К. Яковлев:

Шэнэ продукци үйлэдбэрилгэдэ бэлэдхэл заводтомнай хэгдэжэ байна. Леспромхозуудта хэрэглэгдэхэ бүтээсэ ехэтэй модо шэрэлгын автопоезд, хүндэ ашаа шэрэхэ траллернууд түрүүшынхеэ манай эндэ бүтээгдэхэ юм. Шэнэ продукци үйлэдбэрилгэдэ бэлэдхэл нёдондо жэлһээ бага зэргээр хэгдэжэ эхилээ. Хэрэгтэй документаци, чертеж бэлдэгдээ.

«К—700» маркын тракторай шагтагалан ябаха хоёр автоприцептэй поезд модо шэрэлгэдэ ехэ туһатай байха юм. Тэрээндэ нэгэ доро 40 кубометр модон ашагдаха. Мүнөөнэй модо шэрэлтын юрын автомашинанууд 15—18 кубометр зөөдэг. Эдэ поезднууд ойрын сагта бүтээгдэжэ эхилхэнь. Заводтомнай тракторнуудай асаргадахатай сасуу поезд хабсаргагдаха юм. Мүнөө тэрэнэй частьнууд бэлэн болгогдоо шахуу.

1968 оной түрүүшын үдэрһөө саг зуурын шэнэ продукци заводто бүтээгдэнэ. Модо шэрэлгын машинануудай зарим түхеэрэлгэ бэлдэхэ даабари абтаа. Энэ даабари январь соо дүүргэгдэхэ юм.

Бүхы дээрээ түхеэрэлгын 30 комплект бэлэн болохо. Мүнөө тэрэнэй 6-ниинь бүтээгдээ.

Манай завод шэнэ жэлдэ 50 автопоезд хабсаргаха даабаритай. Тэрэнһээ гадна 50 траллер хэгдэхэ. Жэлэй түрүүшын хахадта автопоезднуудые хабсарган бүтээхэ, хоёрдохи хахадһаа траллернуудые хэхэ бэлэдхэл түлэг дундаа. Заводой бүтээн гаргаха продукциин нииитэ хэмжээн нёдондонойхигой сасуулхада, 30 процентээр дээшэлхэ юм. Энэмнай харюусалгатай зорилго. Шэнэ продукци үйлэдбэрилхын хажуугаар шэнэ түхэлэй, хүсэ ехэтэй автомашина, двигатель заһабарилхабди.

Леспромхозуудта шухала хэрэгтэй чокернуудые хэхэ даабари бага зэргэ һаатуулагдажа байна. Энэмнай заводой гэмээр бэшэ. Манда продукци—трос эльгээдэг предприяти саг соонь даабаряа дүүргээгүй. Тросой абтахатай сасуу чокернуудые хэжэ, энэ дутагдалаа усадхаха гэжэ хүдэлмэришэд найдана. Нёдондонойхитой сасуулхада хоёр дахин шахуу олон чокернуудые бүтээхэ даабари мүнөө абтаа.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАХА

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай түсэблэлгын таһагай начальник К. Я. Бухаев:

Үнгэрһэн жэл манай коллективтэ ехэ баяр асараа. Амжалта туйлаһан, Совет засагай 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан комбинат КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй Дурасхаалта тугта хүртэжэ, хэтэ мүнхэдөө хадагалха хүндэтэ эрхэтэй болоһон юм.

Туйлаһан амжалтаараа зоригжоһон хүдэлмэришэд жэлээ һайнаар түгэсхөө. 1967[…] болзорһоо урид дүү[…]гара мянган түхэри[…] даабариһаа гадуур […]лэгдөө, 360 гара м[…]ригэй ашаг олзо түс[…] абтаа. Ажалай бүт[…]лүүлэгдэһэн, продук[…] үнэ сэн хямдаруула[…]на. Комбинадай хү[…] табан жэлэй гурба[…] амжалтаяа арьбадха[…] урдаа табиба.

Гол руднигууд […]һээ хойшо графигаа[…]жа байна. Вольфрам[…]тадаг Холтосоной ру[…]ряа үдэр бүхэндэ 1[…] дүүргэнэ. Вольфрам […]даг фабрика графигһ[…] ябана. Нүүрһэ малта[…]лой руднигай колле[…] амжалтатай. Электр[…]сэ үйлэдбэрилдэг Ба[…] электростанци комби[…] рудник, Закаменск […]рын элшэ хүсөөр […] һайнаар хангана.

Табан жэлэй гурба[…] манай коллективэй […] харюусалгатай зор[…]даа. Февралиин нэг[…]лэлгын, экономическа[…]гын шэнэ гуримда […]мнай орохонь. Бэлэд[…]мэри дүүргэгдэхэ б[…]тивууд харагдажа у[…]

Манай коллектив […] түсэбые 1970 оной […] һайндэр болотор дүү[…] абаба. Энэ уялгаяа […] тула түсэбөө жэл б[…] процент хүргэхэ хэ[…]мэһээ һара бүхэндэ […]наар ажаллаха, про[…]бэрилхэ түсэбөө хү[…] хүдэлмэришэднай ор[…]на.

С. БАРД[…]

…ССР болон МНР хоёрой хоорондохи хани барисаан, …илсаа холбоон, харилсан туhалалсалга тухай шэнэ …оворой баталагдаhаар 2 жэлэй ойдо.

ХЭТЭ МҮНХЫН ХАНИ БАРИСААН

…ССР МНР хоёрой хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, экономическа болон соёл куль… талаар харилсан туhалалсалга тухай договорто КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь … Брежнев, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүү… Ю. Цеденбал гар табижа байна. (Улаан Баатар, 1966 оной январь).

Монголhоо ерэhэн бэшэг

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй совет партийно-правительственна делегациин Монгол орон хани ёhоор айлшалан ошожо, Советскэ Союз болон Монголой Арадай Республика хоёрой хоорондохи саашанхи хани барисаан, харилсаа холбоон болон харилсан туhалалсалга тухай договор шэнээр баталhанhаа хойшо үнгэрhэн хоёр жэлэй ойе манай арадууд баяр ёхололой оршон байдалда үглөөдэр тэмдэглэхэнь.

Совет болон монгол арадуудай хоорондохи хани нүхэсэл гүнзэгы түүхэтэ үндэhэтэй юм. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ, монгол арадай эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө хатуу тэмсэл хэжэ байhан үедэ тэрэ үндэhэниинь табигдаа hэн. Хани нүхэсэлэймнай эхин дээрэ бүхы дэлхэйн ажалшан ангиин вождь В. И. Ленин болон Монголой алдарта хүбүүн Сүхэ-Баатар гэгшэ байhан юм.

Үшөө 1921 ондо РСФСР-эй болон Монгол оронуудай хоорондо хани барисаа тогтоохо тухай хэлсээн доро хоёр талын түлөөлэгшэд гараа табяа бэлэй. Тиихэдэ Владимир Ильич Ленин манай оронуудай хоорондохи саашанхи харилсаанай гүн удхые тайлбарилhан, hанал болоннуулые хэлэhэн байха юм. Совет Россин хүдэлмэришэд болон таряашалтай эб нэгэн ябажа, гүрэн түрынгөө, ажахынгаа бэеэ даанхай байдалай түлөө Монголой ажалшад тэмсэхэ зэргэтэй, гэжэ Ленин онсолон тэмдэглээ бэлэй. Түрүү социалис оронуудай туhаламжада түшэглэн, зарим гээдэнги оронууд капиталис ёhоор хүгжэлтын шатые алгасан, сэхэ социализмда шэлжэхэ аргатай болохо гэжэ тиихэдэ В. И. Ленин заагаа hэн.

Он жэлнүүдэй ошохо тудам бэхижэжэ байгаа СССР МНР хоёрой хоорондохи хани нүхэсэл 1946 оной февраль hара соо Москвада баталагдаhан хани барисаан болон харилсан туhалалсалга тухай Договороор үнэмшэлэгдөө hэн. Энэ тон шухала документ совет-монгол хани нүхэсэлэй саашадаа хүгжэлтэдэ, аха дүү ёhоор хани харилсалгада, тэрэшэлэн эрхэ сүлөөтэ Монгол ороной социалис замаар урагшаа дабшалтада шиидхэхы удха шанартай байгаа.

1966 оной январиин 15-да баталагдаhан хани барисаан, харилсаа холбоон болон харилсан туhалалсалга тухай шэнэ Договор хоёр оронуудай хоорондо заншалта болоhон аха дүү ёhоной харилсаае бүришье hалашагүйгөөр, хэтэ мүнхэдэнь гагцаhан байна.

Тэрэ түүхэтэ Договорой баталагдаhанhаа хойшо үнгэрhэн хоёр жэлэй баясхаланта ойе манай оронуудай арадууд үзэгдөөгүй эршэтэ ажалай далайсаар, политическэ элдэбхиин шэнэ долгёор, культура, экономикоёо хүгжөөхэ хэрэгтэ түйлэhан илалтануудаараа үгтажа байна.

ПРОЛЕТАРСКА интернационализмын, марксистско-ленинскэ хуули ёhонуудай үндэhэн дээрэ бэелhэн СССР болон МНР-эй арадуудай хоорондохи хани нүхэсэлые баталха хүсэн олдохогүй. Энэ хани нүхэсэлнай хамаг шалгалтануудые дабажа гараhан, жэлhээ жэлдэ улам бүри бэхижэжэ байhан намтартай. Хоёр ороной хоорондохи соёл культурын экономикын талаар улам бүри үргэдэжэ байhан харилсаа холбоон СССР болон МНР-тэ коммунизм, социализм байгуулха хэрэгтэ шиидхэхы нүлөөтэй байхаhаа гадна, бүхы социалис лагериин бэхижэлгэдэ бага бэшэ үүргэ дүүргэнэ бшуу.

Үйлэдбэриингөө хүсэнүүдые, арга боломжые үдэрhөө үдэртэ үргэдхэжэ байгаа аха дүү монгол арадай амжалтанууд дэлхэй дүүрэн суурханхай. Совет арадай үзүүлжэ байгаа үнэн сэдьхэлэй, үргэн ехэ туhаламжада түшэглэн, Арадай-революционно партиингаа хүтэлбэри доро Монголой ажалшад hүүлэй гуша-дүшэн жэлнүүд соо гайхамшаг гүнзэгы социально-экономическа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлhэн, ороноо капиталис шатые алгасуулан, феодализмhаа сэхэ социализмда оруулжа шадаhан байна. Тэрэнэйл ачаар бүри hая болотор гээгдэнги, нүүдэл малша зоной орон байhан Монгол мүнөө хүгжэнги, аграрно-индустриальна социалис гүрэн болоно тодороо.

Олон hалбаритай промышленностиие, үндэhэн малша зонhоо мэргэжэл түгэс хүдэлмэришэн ангиие байгуулжа шадаhан ушар халаа Монголой Арадай Республикын гайхамшаг түйлалтануудай эли бодо гэршэ мүн. Мүнөө социалис промышленность ороной арадай ажахын продукциин тэн хахадыень үйлэдбэрилэн гаргана.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада СССР болон бусад социалис гүрэнүүдэй аха дүү ёhоной туhаламжын ачаар асари ехэ промышленна комплекс болохо Дархан хото байгуулагдаа юм. Монгол зон энэ шэнэ хотые аха дүүгэй, хани нүхэсэлэй хото гэжэ дэмы нэрлэдэггүй байгаа ёhотой. Дархан хотые үльгэр сооhидол түргэн бодхоохо хэрэгтэ манай Буряадайшье мэргэжэлтэдэй оруулhан хубита ехэ гэжэ hанахада омогорхолтой.

Шиидхэхы удха шанартай, гүн гүнзэгы социалис хубилалтанууд Монголой хүдөө ажахыдашье болоо. Жэжэ божо, нүүдэл мал ажахынуудай оронда мүнөөнэй техникээр сүм зэбсэглэгдэhэн нилээд томонууд гүрэнэй болон кооперативна ажахынууд байгуулагдаа. Тиин монгол арад түмэн заншалта болоhон табан хушуу малаа үдхэхын хажуугаар, газар тариалан үргэнөөр эрхилжэ, таряа болон овощоор өөhэдынгөө эрилтэнүүдые гүйсэд хангадаг болоо.

СОЦИАЛИС экономикын хүгжэлтые үндэhэлhэн монгол арад зоной байра байдал улам hайжарна. Тэдэнэй соёл культурын хэмжээн үдэр ерэхэ бүри дээшэлнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эрдэм номтой хүн зонойнгоо тоогоор (мянган хүндэ хүртэсөөрнь абажа үзэхэдэ), арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри эмхидхэжэ шадаhаараа Монгол Арадай Республика Азиин ехэнхи оронуудые ахижа гаранхай. Монголдо шэнэ түхэлэй интеллигенци бии болонхой. Наукануудай академи эмхидхэгдэжэ, эрдэм шэнжэлгэынь хүдэлмэри гуримшуулагданхай. Үйлэдбэриин hалбари бүхэнөөр өөhэдын мэргэжэлтэд энэ орондо бии юм.

Экономико болон соёл культурая хүгжөөхэ хэрэгтээ түйлэhан амжалтанудынь Монголой Арадай Республикын уласхоорондын нэрэ хүндые эрид үргөө. Тиин МНР Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин гэшүүн болоо юм. Монгол арадай түлөөлэгшэд афро-азиин болон уласхоорондын янза бүриин зүблөөн, уулзалганууд дээрэ hанамжаяа хэлэжэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, империализмын эзэрхэг түримхэй политикые буруушааха хэрэгтэ хубитаяа оруулжал байдаг.

Бүхы дэлхэй дээрэ социализмын илаха хэрэгтэ монгол арадай түйлаhан амжалтанууд тон ехэ удха шанартай. Монгол Арадай Республикын хүгжэлтэ зарим оронуудай капиталис шатые алгасан, феодализмhаа сэхэ социализмда орожо болохо тухай Ленинэй hанамжые гэршэлhэн гайхамшагта жэшээ болоо. Тэрэшэлэн экономикынгоо талаар гээгдэнгишье гүрэнүүд аха дүү социалис арадуудай хани халуун туhаламжада түшэглэн, эрхэ сүлөөтэ замаар урагшаа дабшабал, социализм байгуулжа шадаха гэжэ мүн лэ Монголой жэшээ баримталаа.

Монгол арад экономико болон соёл культурынгаа түүхэтэ түйлалтануудые совет-монгол хани барисаантай, манай оронуудай хани харилсаанай үдэрhөө үдэртэ hалбаран хүгжэжэ байгаа ушартай сэхэ холбодог юм.

Советскэ Союзай болон МНР-эй арадуудай хэтэ мүнхын хани барисаанай үргэн далайсатайгаар хүгжэжэ байhан ушарые манай совет Буряад орон Монголой Арадай Республика хоёрой хоорондохи жэшээ дээрэhээ эли тодоор хаража болоно. Совет хилэ хаяалан оршодог аймагуудтайнь улам бүри харилсаагаа үргэдхэжэ, промышленность, хүдөө ажахы болон соёл культурадахи түйлалтануудайнгаа баян дүй дүршэлые андалдалсанабди.

Совет хүн зон, тэрэ тоодо Буряад ороной ажалшад, аха дүү Монгол арадайнгаа гайхамшагта амжалтануудаар баясаха зуураа, хани барисаан, харилсаа холбоон болон харилсан туhалалсалга тухай договорой баталагдаhанhаа хойшо үнгэрhэн хоёр жэлэй ойтой дашарамдуулан, социалис байгуулалтадаа үшөө ехэ амжалта түйлахыень үнэн зүрхэнhөө хүсэнэ.

Ц. ДОНДУКОВ,
совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадтахи отделениин правлениин харюусалгата секретарь.

…СЭЛЭНГЭ АЙМАГ 1968 ОНДО

…гол Арадай Республи… …адай ажахын, соёл бол… …ой hалбаринууд жэл бүри hалбаран хүгжэжэ … 1968 ондо Сэлэнгэ ай… арадай ажахы, соёл …ые хүгжөөхэ талаар хү… …иин хараа түсэб тухай … тэды тоо, баримтануу… …руулая.

…ймаг дотор малай тоо … 3 процентээр олошоруу… Малай тэжээлдэ … тонно үбhэн бэлэдхэгдэ… 80 шэнэ худаг малта… …уу малаа уhаар хангаха …

…аряанай талмай үнгэ… жэлэйхиhээ 11,1 процент үргэдхэгдэжэ, ургасынь хэмжээн 11,7 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ юм.

⊙ Шэнэ барилгануудта hомологдохо мүнгэн зөөриин хэмжээн 2.920 мянган түхэригтэ хүргэгдэхэ.

⊙ Арад зоной хэрэглэмжын эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй наймаанай эрьесые 43,5 миллион түхэригтэ хүргэхэ гэхэ гү, үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 11 процентээр ехэ болохо.

⊙ Арадай элүүр мэндын байдалые хамгаалха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха юм. Аймаг дотор нэгэдэмэл больница — 1, тусхай эмнэлгын больница — 5, сомонууд хоорондын — 3, врачебнэ пунктнууд 9 ажаллаха.

⊙ Аймаг дотор юрэнхы эрдэмэй 20 hургуули бии. Тэдэнэй 5-ниинь эхин, 12 гүйсэд бэшэ дунда, 3 дунда hургуули болоно. Эдэ hургуулинуудта бүгэдэ 7 мянга 100 үхибүүд hуралсана. Соёлой ордон — 2, 1 кинотеатр, 16 клуб, 63 улаан булан, 19 библиотекэ, 21 уншалгын зал мүнөө ажаллана. Ерэхэ зун, намарай үедэ соёл гэгээрэлэй олон шэнэ барилганууд хэгдэхэ, хуушануудынь hэльбэн заhабарилагдаха юм.

Б. БАНДЬ,
манай газетын уншагша.

… ЖЭЛЭЙ ОЙ

…үдэрнүүдтэ манай респуб… геологууд управлениингээ …жэлэй ойе тэмдэглэжэ бай…

…адай геологическа упрaв… …958 оной январь hарада …гдээ hэн. Тэрэ сагhаа Буряадай геологууд респуб… байгаалиин баялигые … талаар ехэ хүдэлмэри … Мүнөө республикымнай …зар дайдын 95 процентнь …дэнхэй. Энэ хугасаада …ажахын саашанхи хүг… хабаатай байгаалиин баялигууд олдоо. Жэшээл… …аунтын аймагай Молодеж… …уриндахи асбестын, Га… …Нуур — Загастайн hуури… …ин нүүрhэнэй баялиг хэм…

…жэл соо геологическа … шэнжэлгэнүүд хэгдээ. …уд нүхэд А. А. Малыше… В. Осокиной, Д. Ц. Цы… П. Ч. Шабагоровой, Бардахановай хэhэн шэн… …уд үндэр сэгнэлтэдэ хүр…

В. ЗАМУЛО,
Буряадай геологическа …иин хүдэлмэрилэгшэ.

Занзибар революциингаа ойе hайндэрлэнэ

ЗАНЗИБАР, январиин 12. (ТАСС). Революциингаа дүрбэн жэлэй ойе Занзибарай арад мүнөөдэр баяр баясхалангай оршон байдалда тэмдэглэбэ. Энэ революциhаа уламжалан, колониальна дарлалта, орон дотор хүниие хүнэй мүлжэлгэ усадхагдаhан юм.

1964 оной апрельдэ Танзаниин нэгэдэмэл республикын составта ороhон Занзибарай арадай правительство революциин hүүлээр социальна үндэhэн ехэ шэнэдхэлгэнүүдые хэжэ ороhон байгаа. Мүнөө үедэ бүхы газар гүрэнэй мэдэлдэ абтажа, таряашадта хубаарилан үгтэhэн байна. Промышленностиин бүхы гол hалбаринууд, бүхы hуралсалай газарнууд гүрэнэй мэдэлдэ абтанхай.

Дүрбэн жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, Занзибарай арадые амаршалхын тулада хариин олон ороной түлөөлэгшэд эндэ ерээ. Айлшадай дунда советскэ делегаци бии. Энэ делегаци СССР-hээ Танзаниин нэгэдэмэл республикада байдаг СССР-эй элшэн сайд А. М. Тимошенко, Казахай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь Б. Р. Рамазанова гэгшэдhээ бүридэнэ.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжалта

ХАНОЙ, январиин 12. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд пёдондо жэлдэ түбэй Чунгбо шадар дайсанай 170 мянган сэрэгэй алба хэгшэдые, тэрэ тоодо 95 мянган американецуудые, тэдэндэ туhалдаг бусад оронуудай сэрэгэй алба хэгшэдые хүлhөөнь буулгаhан байна.

Вьетнамай информационно агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, энэ үе соо патриодууд 3.800 гаран бронетранспортерые, 1.400 танкые, 35 сэрэгэй судные усадхаа, 51 склад галдаа.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАhАА

Бүгэдэ ниитын сэрэгэй уялгата албан тухай хуули

АММАН, январиин 12. (ТАСС). Бүгэдэ ниитын сэрэгэй уялгата албан тухай хуулиие хаан Хусейн hайшаагаа. Энэ хуулиин ёhоор 18-hаа 40 хүрэтэр наhатай бүхы иорданецууд хоёр жэлэй сэрэгэй уялгата алба хэхэ болобо.

Нигеридэхи сэрэгэй ябуулганууд

ЛАГОС, январиин 12. (ТАСС). Федеральна далайн-сэрэгэй хүсэнүүд десант буулгажа, Давес аралые эзэлээ гэжэ эндэ мэдээжэ болоо. Энэ арал хадаа Зүүн Нигериин томо порт ба экономическа центр болохшо Порт-Харкорту ошодог каналай аманда оршодог юм.

КНДР-тэ эсэргүү харша ааша

ПХЕНЬЯН, январиин 12. (ТАСС). Япон далай соо КНДР-тэ хамаатай уhан соо американ ба Урда Корейн командованиин доро үсэгэлдэр үглөөгүүр хэдэн зуун загаhа барилгын суднанууд дахяад эльгээгдэhэн байгаа, тэдэнэй дунда тагнуулай суднанууд нюусаар ябалсаhан байгаа гэжэ Корейн Центральна телеграфна агентство мэдээсэнэ.

Хамтын ажалай түлөө

БАМАКО, январиин 12. ТАСС-ай корреспондент В. Корочанцев ингэжэ дамжуулна:

Гао городой — Малиин республикын экономическа шухала районуудай нэгэнэй центрэй революциие хамгаалха комитет hонирхолтой семинар үнгэргөө. «Эссор» гэжэ газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, хүдөө нютагуудта городой зүгhөө туhаламжа үзүүлхэ онол аргануудта хамаатай асуудалнуудые комитедэй гэшүүд, энэ районой партийна, залуушуулай болон эхэнэрнүүдэй организацинуудай түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн гүрэнэй предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хоёр үдэрэй туршада соо хаража үзэhэн байна.

Таряашадые хамтаараа ажаллаха үзэлөөр хүмүүжүүлхэ шухала байhан тухай Гао городой революциие хамгаалха комитедэй түрүүлэгшэ семинарай үедэ үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглэhэн байна. Хамтын поли байгуулхын, газар хамтаараа элдүүрилхын түлөө, городой туhаламжатайгаар хүдөө нютагуудта барилгануудые хэхын түлөө хүдэлөөе Малиин тосхонуудта үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэhэн байна. Энэ семинар ороной хүн зондо ехээр hонирхогдоо. Семинарай үедэ хаража үзэгдэhэн асуудалнуудые Малиин олониитэ мүнөө үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ байнхай.

Хитадта боложо байhан үйлэ хэрэгүүд тухай

Шанхайда Хуанпу районой «Арадай түлөөлэгшэдэй революционно суглаан» гэдэг байгуулагдаа. Энэ ушарай болохоло, КНР тогтоhоор 19 жэл гүйсэhэн байгаа. Гэбэшье энээниие «городтохи арадай түлөөлэгшэдэй түрүүшын суглаан» гэжэ «Вэньхуэй бао» газетэ мэдүүлhэн байна. Газетын бэшэhэнэй ёhоор, энэ халаа «соёлой хубисхалай» боложо байхада тохёолдоhон шэнэ үзэгдэл болоно». Үнэндөөшье арадай түлөөлэгшэдэй хуулитаар hунгагдаhан суглаае hэлгэhэн иимэ органиие байгуулга КНР-эй конституцяар хараалагдаагүй байха юм. Шэнэ органдо «мүнөө жэлэй түсэб хараалха» ба «районой революционно комитедэй хүтэлбэрилхы бүлэгые hайжаруулха» даалгабари үгтэhэн байна. Тэрэнhээ гадна, шэнэ «суглаан» хадаа hамна зада сохигдоhон партийна хүтэлбэриие hэлгэхэ ёhотой юм. Маоцзэдуновска шэнэ орган халаа «Хуанпу районда КПК-гай гол шухала бүлэг бии болгохо байна».

«Партийна байгуулалтын талаар түрүүлэгшэ Маогой хараа шугамда удаан саг соо галзуугаар эсэргүүсэлтэ хээ» гэжэ Лю Шао-циие, бусад ажал ябуулагшадые Дотор Монголой автономито районда гарадаг «Нэймэнгу жибао» газетэ түрүү бэшэг соогоо шүүмжэлhэн байна. «Тэдэнэр түрүүлэгшэ Маода эсэргүүсэлтэ хээ, Мао Цзэ-дунай үзэл суртал партиин хүтэлбэрилхы үзэл суртал болохо ябадалда эсэргүүсэлтэ хээ» гээд газетэ бэшэнэ. «Партийна байгуулалтын талаар» Мао Цзэ-дунда эсэргүүсэгшэдэй нүлөөн угаа ехэ гээд газетэ уридшалан hануулна. Тиимэhээ «парти дотор гуримшуулга хэхэ» талаар Мао Цзэ-дунай бүлэгэй дурадхаhан түсэбые «стратегическэ шухала зорилго болоно» гэжэ газетэ нэрлэhэн байха юм. Энэ зорилгые шиидхэхэ гээшэ партиин гэшүүн бэшэшье хүнүүдтэ хамаадалсана гээд газетэ мэдүүлнэ. «Соёлой хубисхалда» шалгарhан хүн бүхэн, тайлбарилан хэлэбэл, бүхы хунвэйбинүүд ба цзаофанинууд «энэ тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёhотой» гээд газетэ бэшэнэ.

«Цзянсу, Чжэцзян, Аньхуэй болон бусад провинцинуудай зарим районуудта зэбсэгтэ тулалдаанууд боложол байhаар» гээд Шанхайн радио мэдээсэнэ. Хэнань провинцида цзаофанинуудай хоёр бүлэгэй хоорондо тулалдаан боложо байнхай.

Чжэцзян провинцида цзаофанинуудай элдэб бүлэгүүдэй хоорондо тулалдаануудай боложо байhан тухай «Чжэцзян бао» газетэhээ мэдээжэ болоhон байна. Хариин информационно агентствануудай мэдээсэhэнэй ёhоор, Гуанчжоуда хунвэйбинүүдэй хоёр бүлэгэй хоорондо январиин 8-да ехэ тулалдаан болоо. Энээндэнь сэрэгэй частьнууд хамааралсаха баатай болоhон байна. Алуулhан, шархатаhан хүнүүд бии.

(ТАСС. январиин 12.).

Нүүрhэн багаар малтагдана

ЛОНДОН, январиин 12. (ТАСС). Англиин шахтёрнуудай ажалай бүтээсэ ехэтэй боложошье байгаа hаань, 1967 ондо орон дотор нүүрhэ малтан абалга бага болоhон байна.

Урда тээхи жэлэйхитэйнь сасуулбал, нүүрhэ малтан абалга 174,7 миллион тонно боложо, 2,6 миллион тонноор хороhон байха юм.

…ҮХИБҮҮД …hААР АМАРАА…

…убликымнай хүдөөгэй … үбэлэйнгөө амаралтые …эйгоор үнгэргэбэ. Мал… үхибүүд гэртээ ерэжэ, …эйнгөө ажалыень хам… агнуурида дуратайшүүл …иин hүужа шадаагүй. … сэбэр агаараар амилан, …тайгаар хэрмэшэлбэ. Тии… …сашуул… шаргаар hол… …мульhэн дээрэ хоккей … амаралтаяа үнгэргэбэд.

… hурагшад республикын… …слэл хото Улаан-Үдөөр … Эндэ аймагуудhаа 1000 hурагшад ерэжэ, томо томо …ленна предприятинуудтай … түүхэтэ газарнуудаар. …атрнуудаар аяншалаа.

… hурагшад арбан хоно… …ошла hайнаар амаржа, …лаа үргэлжэлүүлбэ.

ҮБЭЛЭЙ ҮДЭШЭ

«Эрьелдэhээр лэ байтарнай үдэр үнгэршэнэ. Мүртэй юумэшье хэжэ үрдинэгүйбди»—гэжэ олохон зон гомдодог. Энэмнай зайран хүнүүдhээ бэшэ, ажалша бэрхэ зонhоошье дуулдадаг үгэнүүд. Нээрээшье сагай ошохонь, тусхайлхада, үдэрэй үнгэрхэнь, орой ойлгогдохоёо болиhон шэнги. Хабатай ажалайнгаа охин соогуур сагай ошохые обёорхошьегүй ушар байдаг гээшэ ааб даа. Илангаяа мүнөө үедэ, үдэрэй богони, үбэлэй үдэшын, hүниин эгээл утада ороод байхада, үдэр хоногой үнгэрхэнь даншье түргэн.

Ушар иимэhээ үбэлэй үдэшын сүлөө сагые бэедэ ашагтайгаар, hайнаар хэрэглэжэ үнгэргэхэ гээшэ ехэ удхатай ха юм. Зүгөөр энэ сүлөө, сэнтэй сагаа тиигэжэ эзэлхэ арга боломжо хаа хаанагүй—хото, хүдөөдэ илгаагүй дүүрэн бии. Клуб ба библиотекэгүй, зайн гал болон радиогүй сэлеэн hууринуудые мүнөө олохонь бэрхэтэй. Тиихэдэ Мухар-Шэбэр болон Загарайн, Прибайкалиин ба Сэлэнгын, Кабанскын ба Улаан-Үдын аймагуудай олохон тосхонуудаар үдэшэ бүри шахуу «Сэнхир экран» ялаганажа байдаг. Тэндэхид Улаан-Үдынгөө дамжуулгаhаа гадна, Москвагай болон бусадшье городуудай hонинтой танилсана. Ехэнхи зомнай эдэ бүхыгөө хүсэд хэрэглэжэ, үдэшэ бүри сүлөө сагаа hайн hайханаар, ехэ ашаг туhатайгаар үдэшэжэ байдаг гоё hайхан заншалтай. Энэ талаар яhала олон жэшээ баримтанууд манай республикада бии. Кабанскын аймагай Колесово тосхоной ажалшад шэмэрүүн хүйтэнэй эхилhэн сагhаа хойшо үдэшэ бүри хүдөөгэйнгөө клубта үбгэн залуугүй олоороо сугларжа, hонирхолтой наада зугаа болоод бусадшье хэмжээ ябуулгануудые саг үргэлжэ үнгэргэжэ байдаг гуримтай. Соёлой хүдэлмэридэ нютагай интеллигенци—эмшэд ба багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд олоороо хабаадалсадаг юм. Бүри hаяхан эндэ «Росси—манай түрэл hайхан орон» гэhэн угаа hонирхолтой, удха түгэлдэр үдэшэ эмхидхэгдээ. Эндэ сугларагшад политическэ темэдэ лекци, элидхэл ба хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэдэ, орон доторхи гү, али уласхоорондын байдалаар асуудалнуудые олоор hурадаг, тодорхой харюунуудыешье абадаг байна. Мүн Бабушкин городой соёлой байшангай эдэбхитэд ажал хүдэлмэрээ hонирхолтойгоор эмхидхэдэг болоhон, баян дүй дүршэлтэй. Эндэ үбэлэй үдэрнүүд ехэ эмхитэйгээр, олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэрдэг. Үдэшэ бүри бэшэшье hаа, үе-үе болоод лэ элдэб зүжэг табигдадаг, шэнэ ном зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэгдэдэг, арадай ёhо заншалаар хүмүүжүүлгын удхатай хөөрэлдөөнүүд болодог. Иимэ үдэшэнүүдтэ хүнүүд олоороо хабаадалсахые оролдодог, хабаададагшье.

Үбэлэй үдэшэ илангаяа хүдөө нютагуудта угаа үнэтэй саг. Тэрэниие зүбөөр, эмхи гуримтайгаар үнгэргэдэг зон мэргэжэл шадабари болоод юрэнхы бэлэдхэлээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулна. Үбэлэй hүниин утые hамбаашалжа, элдэб hуралсалда хабаадагшад нилээдгүй олон. Хэдышье сүлөө забдагүй байбашье, ажал хүдэлмэреэ дүүргэмсээрээ, хүдөөгэй ажалшадай олонхинь клуб, библиотекэнүүдтэ ошожо, ашагтай туhатайгаар сүлөө сагаа үнгэргэнэ.

Гэбэшье зарим хүдөө нютагуудта үбэлэй үдэшын утые hамбаашалан, hайнаар амарха, hуралсаха арга боломжо хүсэд хэрэглэгдэдэггүй байhан зандаа. Олонхи ушарта эдэ бүгэдэ юунhээ болонob гэхэдэ, хүдөөгэй соёлой гуламтануудай тон хангалтагүй хүдэлмэриhөө, энэ шухала асуудалда хүсэд анхаралай хандуулагдадаггүй байhанhаа болодог байха юм. Тиихэдэ хэтэрүү ехээр архи уугаал, ажалай болон ниитын гурим эбдэдэг, элдэб хараал шэрээл, наншалдаа болон бусадшье ааша үүдхэжэ, өөhэдөөшье хүсэд hайнаар амардаггүй заримашуул дайралдана.

Мүнөө үбэлэй үедэ, ажалша зоной сүлөө саг—үбэлэйнгөө үдэшые хүхюун сэнгэлигээр, ашагтай туhатайгаар амаржа үнгэргэхэ хэрэгтэ хүдөөгэй клуб, библиотекэнүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ аргатай, уялгатайшье. Гэхэ зуура, зарим аймагуудта, жэшээлхэдэ, Түнхэнэй, Хяагтын олохон нютагуудаар элдэбын шалтагаанаар мүнөөшье болотор хаалтатай байдаг клубууд, библиотекэнүүд бии. Үнөөхи Кабанскын аймагай Корсаково, Творогово болон бусад тосхоной соёлой гуламтануудые абажа харахадашье, тон муугаар хүдэлнэ, зариманиинь ядахадаа түлишэгүй дээрэhээ холо хаалтатай байдаг. Энээнhээ уламжалан, нютагай зон эгээн үнэтэй сүлөө сагаа ямаршье туhагүйгөөр миил баражархидаг байна. hаяхан боложо үнгэрhэн аймагай партийна конференцинүүд дээрэ ажалшадай сүлөө сагые зүбөөр үнгэргэхэ тухайда ехэ хөөрэлдөөн болоо, шүүмжэлэлшье гараа. Зарим газетэнүүдтэ үбэлэй үдэшэ миин тооной, ямаршье аша туhагүйгөөр үнгэрнэ гэжэ тон зүб тэмдэглэгдэнэ.

Манай совет эрхэтэн бүхэнэй ажалайнгаа hүүлээр hайнаар амарха, өөртөө болоод гэр бүлэдөө, обществодоо туhатай юумэ хэхэ ябадалдань али болохо туhаламжа үзүүлхэ, арга боломжо байгуулха гээшэ харюусалгатай хэрэг. Энэ талаар нютагуудай партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд ехэ юумэ хэхэ ёhотой. Шухала зорилгонуудай нэгэн гэхэдэ, хото, хүдөөгэй ажалшадай үбэлэйнгөө үдэшын сүлөө сагые ямараар үнгэргэдэг, хайшан гэжэ үнгэргэхэ байhаниие бүрин мэдэжэ, зохихо хэмжээнүүдые бэелүүлхэ ушартай.

Тиихэлээ улаан бургааhан мэтэ ургажа ябаhан залуу үетэндэ онсо анхаралаа хандуулжа, тэдэнэй эрилтые гүйсэд хангахын тула саг үргэлжэ оролдолго гаргажа байха ёhотойбди. Яхадааб гэхэдэ, залуу үетэн—манай ерээдүй, манай халаан. Гэтэр, залуушуулые коммунис үзэл сурталтайгаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ үшөөл горитойхон дутагдалнууд бии байhаар. Урдын барга сагай үлэгдэлнүүд—дааhан хэрэгтээ эзэн бусаар хандаха, ажалhаа хулжаха, hамуу hальхай ябадал гаргажа, сүлөө сагаа миил барадаг ушар үзэгдэдэг. Залуушуулай дунда хүмүүжүүлхы удхатай, тэдэнэй дура татамаар, hонирхолтой хүдэлмэри эгээ мүнөө таатай зохид үбэлэй сүлөөшэг үедэшье хүсэд hайнаар эмхидхэгдэнэгүй.

Манай парти, правительство ажалшадай эрдэм мэргэжэлээ, юрэнхы болбосороло дээшэлүүлхэ, hайнаар амарха, сэнгэхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулдаг. Энээнэй үшөө нэгэ гэршэнь гэхэдэ, хүдэлмэриин табан, амаралтын хоёр үдэртэй болоhон ушар болоно. Энээнтэй хамта үбэлэй үдэшын сүлөө сагые ажалшадай эмхитэй hайнаар үнгэргэхэдэ холо анхаралаа табижа байха гээшэ тон шухала хэрэг мүн.

И. ОЧОРОН.

Амаралтын удэрэй хуудаһан

Амаралтын үдэрэй асуудал зүбшэнэбди

ГАРАГАЙ хоёрой үдэр гар гараа барисалдамсаараа, элдэб эмхи зургаанда ажаллагшад, түерээ нэерээтэ цехүүд соо хүдэлмэрилэгшэд нэн түрүүн:

— Амаралтаяа яажа үнгэргэбэш?—гэжэ асуулсадаг болоһой. Энэньшье мүнөө ойлгосотой. Ехэнхи эмхи зургаан, фабрика, заводуудай хоёр амаралтын үдэртэй болоһонhoo хойшо хүн бүхэнэй үмэнэ тэдэнээ яажа үнгэргэхэ тухай асуудал гаража ерэдэг болоо бшуу. Урдань, нэгэ үдэрэй байхада, эрьелдэһээр, иишэ тиишээ ябуултаһаар, гэр бүлынгөө юумэ хэһээр байтар, үдэр түргэн дундаа үнгэршэдэг һааб даа. Харин мүнөө...

«Би хүдэлмэришэнби. Хоёр амаралтын үдэртэй болошоходоо, сэхынь хэлэхэдэ, нэгэ бага түдэгэсөөб. Үнгэржэ ерэхэдээ байра, һуурияашье оложо ядагдаа. Кинодо ошохо гэхэдэ, хүн хаража үрдинхэй байхаш. Ном уншанаб. Теэд ходо уншаха бэшэш. Гайхахадаа республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион ошожо, конькигоор наадаха гэбэб. Теэд хүн зон аргагүй олон байжа, сүлөө коньки олдобогүй. Час үлүүтэй хүлеэжэ, елүүр дээрэ гарахадам, хурсадагдаагүй коньки байжа, ормаа таһаран бусааб. Дээдэ-Онгостойдо турбаза бии. Тэндэһээ сана абажа һолжорхо гэжэ эрид шиидээд, нэгэ нүхэртэеэ бүхэли час «8»-дахи автобус хүлеэжэ, хүлэй шалаа гарган, байрадаа хатаралдаха баатай болообди. Арай шамай хүрэжэ ошоходомнай баһал хүн олон, һайн санануудынь хүнэй гарта орошоһон байба. Яалтайб? Теэдшье үбэлэй үдэр богони бшуу.

Амаралтын үдэрэй асуудал зүбөөр шиидхэхэ гээшэ тон шухала гэжэ одоол ойлгобоб. Тиимэһээл танай редакцида хандабаб. Хүндэтэ нүхэд, хэлэжэ үгыт.

ДОНДОК ЛАМАЖАПОВ. *(ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй бригадир, һамгатай, хоёр үхибүүтэй).*

Ганса энэ залуу хүдэлмэришэн бэшэ, мүн бусадшье мэргэжэлтэй хүнүүд инмэрхүү асуудалтайгаар бидэндэ хандана.

Тинхэдээл үнэхөөрөөшье амаралтын үдэрэй асуудал гаража ерэнэ бэшэ гү? Энэ асуудал тушаа өөһэдынгөө һанамжа хэлэхыень гуйжа, хэдэн хүнүүдтэ манай корреспондент хандаба.

АЛЕКСЕЙ УЛАНОВ (СССР-эй Наукануудай академиин Бурядай филиалай ниитын эрдэмэй институдай таһагые даагша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор):

— Эрдэмтэдэй ажал үдэр үдэрөөр түсэблэгдэдэггүй ааб даа, хэды тиимэшье һаань, хоёр үдэр амардаг болоһон ушар манай ажалай гуримда, амарха сагаа зүбөөр ашаглаха хэрэгтэ ехэ хубилалта оруулаа. Өөр дээрээ абажа хэлэхэ болоо һаа, би агнуурида түрбэлгүй дуратай хүм. Загаһаншье, гүрөөһэншье байг—хамаагүй. Тиимэһээ буугаа гү, али спиннингээ үргэлөөд, хашалгүйхэл ябажа байха арга олооб. Шатар, теннис наадаха, тиигэжэ тархяа һайн амаруулхада зохид. Юрэдөөл аша туһатайгаар амарха зүйл оложо ядагшагүйб. Тэрэшэлэн би институдайнгаа месткомой түрүүлэгшэ һэн тула, бусадшье нүхэдэйнгөө зүб амарха талаар энэ тэрэ юумэ бодомжологшоб. Жэшээлхэдэ, таба гү, али арбан хүнһөө бүридэһэн бүлэгүүдые эмхидхээд, хотоһоо газаа гаража, сэбэр агаарта, саһата гү, али ногоото дайдада амарха, элдэб зүгаа наада эмхидхэхэ тухай дурадхал орууланхайб. Байн байн бэшэшье эмхидхэхы арга һанажа магадбди. Тиимэһээ ажалшадай амаралтын асуудалаар газетын саг үргэлжэ материалнуудые толилжо байбалнь энэ шухала хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэнь дамжаггүй.

МАРИЯ ИЛЬИНА *(Бурядай аптекоуправлениин химик-аналитик):*

— Хоёр амаралтын үдэр хэр утаб гэнэ гүт? Еһоор даа. Илангаяа намшуу гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ хэлэшэгүй ехэ удха шанартай. Хэнэйшье мэдэһээр, гэр бүлын али болохо хүдэлмэрине бидэ, эхэнэрнүүд, хэхэ баатай болоно бшуубди. Угааха, аршаха юумэн юу барагдахаб Харин мүнөө тэрэ бүгэдэеэ хуу хэжэ үрдеэд, үшөө каток ошожо хүүгэдээрээ халтирха, һонн һонин номуудые уншаха аргатай болооб. Үшөө нэгэ һанамжа байна. Олонхи эхэнэрнүүдэй сүлөө ехэтэй болоһые хараадаа абажа, элдэб урлалгын кружогуудые хаа хаана эмхидхэбэл зохисотой һэн. Оёдол, урлалга бэеэ амаруулгын баһа нэгэ зүйл гэжэ мартаха хэрэггүй.

ВИКТОР РИНЧИНО *(ЛВРЗ-гэй шэрэм шудхалгын цехэй хэбшэн):*

— Минии хүдэлмэрине хүнгэн гэхын аргагүй юм. Шандааһанай шадал, бэеын тамир яһалашье[...] Тиимэһээ ажалай һүүлээр нилээдшье эсэгда[...] Бэеэ амаруулһаар байтаршни, сагшье үнгэрш[...] хоёр амаралтатай болоходоо, бэеэшье гүйсэд [...] ондоошье дуратай зүйлөөрөө һонирхохо арга[...] олоно ха юмши. Би өөрөө ой модоной техни[...] дахи курсда заочноор һурадагби. Тиимэһээ ур[...] тухашарагша бэлэйб: сүлөө саг олдохогүй, м[...] хашьегүйш. Мүнөө тад ондоо. Манай заводто[...] һуралсадаг хүнүүд угаа олон. Хоёр амаралтата[...]ло, заочноор һурадаг зонойнай тоо бүри оло[...] Минии һанахала, урдаа нэгэ зорилго табибал, [...]рэнээ заагүй бэелүүлхэ гэжэ эрмэлзэбэл, эдэ[...]ралтаяа алишье талаһаа ашаг ехэтэйгээр үнгэ[...]дэһэн болохо бэшэ гү?

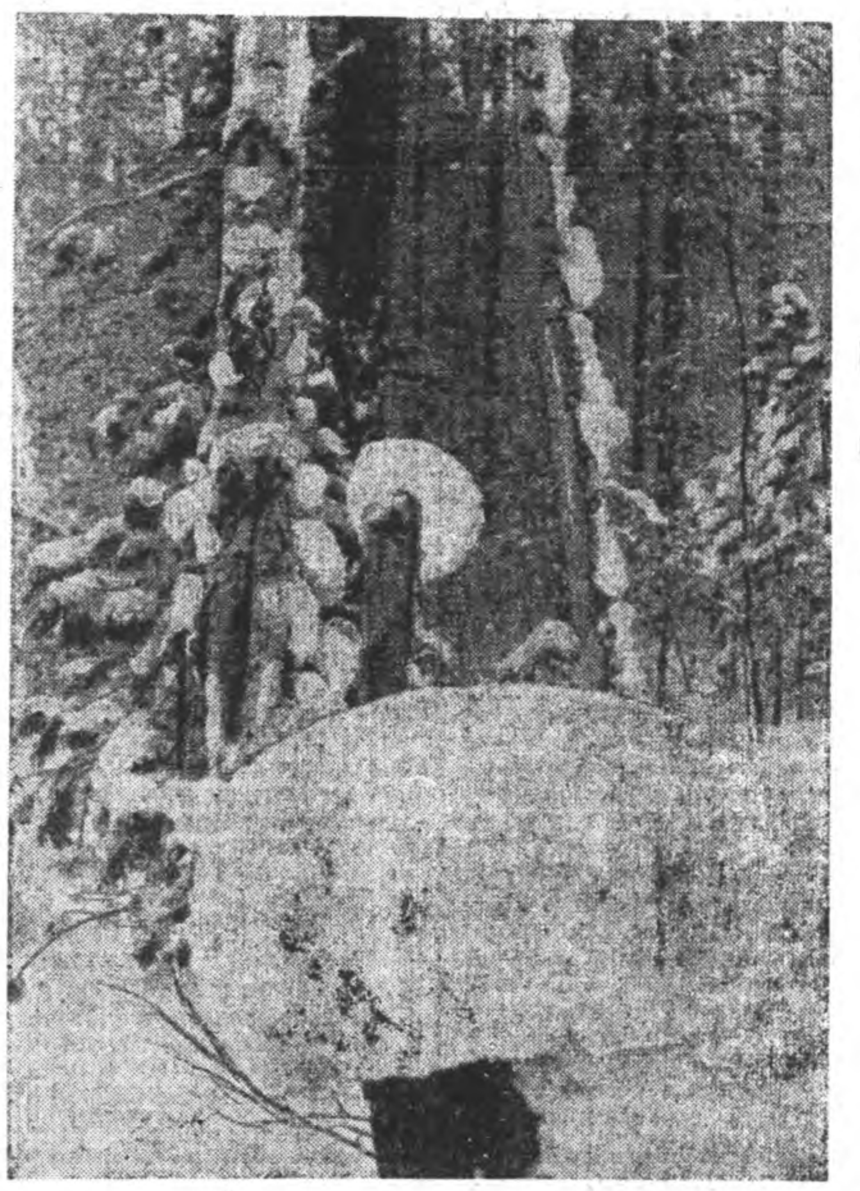
СОФЬЯ ДОРЖИЕВА *(багша):*

— Багшанар мүнөө дээрээ хоёр амаралтатай юм бэзэ, хэды тиимэшье һаань, энэ хөөрэлдөөн[...]датнай баяртайб. Юуб гэхэдэ, олонхи түрэл[...] сагтай боложо, өөһэдынгөө үхибүүдэй һура[...]нирхохо, дахуулжа хүдөө гараха, абари занга[...] жорууглгадань ехэ нүлөө үзүүлхэ болоно бшу[...] дэнь манайшье ажалда туһатайнь арсашагүй. [...] амаралта зүбөөр эмхидхэлгэдэ ухаангүй шухала[...]нартай байха. Табан үдэр хүдэлдэг болоһон түр[...] гэдтээ анхаралаа ехээр табидаг болыт гэжэ ур[...]

...Дүрбэн хүнүүд, дүрбэн ондоо һанамжа... Пар[...]тельствымнай гүн бодолтойгоор абаһан шиидхэб[...] арадаймнай нэгэн дүүгаар һайшаажа байһаниинь [...] Зүгөөр хоёр хоногойнгоо амаралта зүбөөр ашаглa[...] үшөөшье һанамжа, дурадхалаа эльгээхыетнай гуй[...] нөө хүдөө нютагуудташье табан хоногой ажалай [...] эмхи зургаанууд оронхой. Тиимэһээ хүдөө нютаг[...] хоногойнгоо амаралтые яажа үнгэргэдэг тухайгаа [...] шагшадай һанамжаа эльгээбэлнь ехэ һонирхолтой [...]

Уншагшадайнгаа бэшэгүүдые үндэһэлэн лэ, хоёр [...] гү гэһэн асуудалда харюу олохомнай дамжаггүй.

А. ЖАМБАЛДОР[...]

Буурал сагаан үбэлнай Буряад орондоо айлшаланхай..
П. ЯХНОВЕЦКИИН фотоэтюд.

Манай хөөрэлдөөн

АМТАН ЭДЕЭН—АМАНАЙ ЗОЛ

Буряад эдеэн тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, гансал бууза дурдагдаад дүүрэшэдэг шуу. Тиимэһээнь жэнхэни буряад эдеэн, тэрэнние бүйлуулга тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйжа республикынгаа Худалдаа наймаанай министерствын ниитын эдеэ хоолой таһагые даагша НИКОЛАЙ ХУЛАГШИНОВИЧ ХУРИГАНОВТА хандаабди. Тэрэнэй тобшо хөөрөөе доро толилхомнай.

— Сэхынь хэлэхэдэ, буряадуудай эдеэ хоолойнь гол зүйлнүүд табан хушуу малтай холбоотой бшуу. Энэ ушарые хараадаа абажа, Худалдаа наймаанай министерствын үүсхэлээр буряад эдеэнэй онсо илгаа, тэдэнние бүйлуулга али болохоор шэнжэлэн үзэгдэһэн байна. Тиин хорёод гаран эдеэнэй зүйлнүүдэй рецепт баталагдаа. Тэрэ тоодо үкинэй мэдээжэ бииза, шанаһан таха (саламат) гэхэ мэтэһээ гадна, баргажан пельмень, оуряад шүлэн, шэмшэг, зөөхэйтэй тараг, ормог, дутуу болгогдоһон элгэч, хирмаса, хүрэнгэ болон бусад ороно. Хэрбээ уншагшадай һонирхохо байгаа һаа, тэдэнэй тодорхой рецепт, бүйлуулгынь онсо шэнжэ, шаналгын заабари ниитэлхэдэмнай болохо.

Буряадай жэнхэни эдеэ хоолой рецепт бэлдэлгэдэ инженер-технологууд Екатерина Бадуева, Ангелина Ивановна Гаврюшина, Мария Васильевна Тарасова гэгшэд ехэ үүргэ дүүргээ.

Буряад эдеэнэйнгээ амтатайе тиршахаяа һанабал, «Дружба» гэжэ кафе ерэхыетнай урнабди.

Манай харюу

ХААНАЙ ШЭРЭЭГЭЭР ЖҮРӨӨДЭГШЭД

«Хамаг зондо мартагдаха болоһон хаанай шэрээгээр жүрөөдэгшэд үшөөл үлэнхэй юм гэһэн һураг суу хаа ганса гарадаг. Хаанаһаа тиимэшүүл олдоно гээшэб, юрэдөө, намшуу хүнэй ой ухаанда огтошье багтанагүй. Үнэхөөрөө тиимэ зоной бии юм һаа, тэдээн тухай тобшооршье һаань, хөөрэжэ үгэхыетнай гуйналби».

Б. МУНКУЕВ.
Агын Бурядай национальна округой «Мир» колхозой хонишон.

Уншагшын асуудалда харюу болгон, СССР-эй Наукануудай академиин түүхын институдай хүдэлмэрилэгшэ түүхын эрдэмэй кандидат Г. Куманевой статья хаһабаритайгаар толилхомнай.

«Романовтанай гэр бүлынхид Россия хубиа заяае гурбан зуун жэл соо гар соогоо барижа байгаа юм. Энэ хугасаа соо Романовтанай бүлэһөө дүрбэн хаан, 9 император болон 5 эхэнэр императорнууд хаан шэрээдэ һууһан түүхэтэй.

Агуухэ Октябриин революциин илаһанай һүүлдэ Екатеринбург, Алапаевск, Пермь, Петроград хотонуудта шуһата Николай II түрүүтэй дүн хамта тэдэнэй бүлэдэ хамаатай 18 хүн буудуулан алагдаа юм. Гэбэшье хаанай олонхи хамаатан, дүтын түрэлүүд хилын саана зугадан ошоһон байха. Хорёдохи зуун жэлэй эхин багта Романовтанай үри һадаһад аяар 62 хүн гэжэ тоологдодог һэн. Тэдэнэр гол түлэб Франци, Англи, Германи гэхэ мэтэ оронуудта шэбээлээ юм.

Удангүй Романовтанай түрэлхид бүлэг бүлэг боложо хубаараад, өөһэд хоорондоо үндэһэгүй унжагай хэрүүл, арсалдаа эхилээ һэн. Юуб гэхэдэ, амиды үлэгшэдэй хэн хэниинньшье эзэгүй үлэһэн хаан шэрээдэ һанаархаа, тэрэнһээ уламжалан түсхай «эрхэнүүдтэй» байһанаа баримталха гэжэ шармайгаа һааб даа. Энэ хэрэгтэ үшөө нэгэ тон шухала зүйл бии һэн. Хаан шэрээ эзэлхэ «хуулита эрхэеэ» баримталжа шадаһан хүниинь США-гай банкнуудта хадагалаатай Романовтанай бүлын 400 миллион доллар мүнгые дура зоргоороо гаргашалха арга олохо байгаа бшуу.

Эзэн хаанай эгээл дүтын түрэл—бүлөөлэнгынь болохо агуухэ князь Кирилл Владимирович 1922 оной июлиин 26-да Францида өөрыгөө «Россиин императоран гэр бүлынхидэй толгойлогшо» болгон соносхоо һэн. Үшөө хоёр жэлэй үнгэрөөд байхада, өөрыгөө тэрэ «Россиин император» болгоо һэн. Шэнэ императортай хаан шэрээ буляалдагшад тэрэ дороо бии болоодхёо. Берлиндэ байрлаһан дээдын монархическа совет, «Россиин бүхы сэрэгүүдэй холбоон» гэһэн эмхи Италида ажаһуудаг Николай-хаанай абга агуухэ князь Николай Николаевичые хаан шэрээдэ зууршалба. Мүн лэ эзэгүй хаан шэрээдэ һууха хүсэлтэйгөө Николайн дүүгэй нүхэр князь Александр Михайлович гэгшэ мэдүүлбэ. Кирилл Владимирович эдэ һэдэлгэнүүдыень анхарангүй, өөрынгөө нэрэһээ элдэб хуулинуудые баталдаг, найдалтай зондоо орден, үндэр нэрэ түрэ эжэ эсхигүй олгожо байгша бэлэй.

1938 ондо «император» Кириллэй наһа барахада, сүлөөрһэн хаан шэрээдэнь тэрэнэй хүбүүн Владимир гэгшэ «һуугаа» һэн. Мүнөө энэ таби наһатай «хаан» Мадрид шадарай Пуэрто де Хиерро гэжэ виллэдэ ажаһуудаг. Тэрэ өөрыгөө хаан гэхэ дурагүй, харин «Ородой императорска бүлэ Романовтанай толгой» гээшэб гэжэ нэрлэдэг юм. «Орор» гэжэ Француз газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, тэрэ «хаан шэрээдэ хэзээ нэгэнтэ һууха найдалаа үшөө гээгээгүйшүүлэй» нэгэн юм.

Зүгөөр Владимир Кирилловичшье хаан шэрээдэнь һанаатайшуулһаа зайсаагүй зандаа. Тэдээн сооһоо, «шэдитэ аргаар бэеэ абаржа шадаһан» хаанай үхибүүдбди гэжэ өөһэдыгөө соносходог заримашуулые анхарамаар. Гамбург хотын окружной сүүдтэ 40 жэлэй турша соо һанагдаагүй шууяатай процесс боложо үргэлжэлһөөр. Анна Андрасен (Польшын таряашан эхэнэр Франциска Шанковская) гэгшэ өөрыгөө «шэдитэ аргаар бэеэ абарһан хоёрдохи Николайн Анастасия гэжэ басаган гээшэб гэжэ соносхоод, бэеэ мэдэрүүлхын түлөө шанга тэмсэл эрхилжэ байһаар. Удангүй Николайн хүбүүн Алексей гэдэг бии болобо. Баһал «шэдитэ аргаар амиды үлэһэн» тэрэ хаан шэрээгээр жүрөөдэгшэ хүмнай американ тагнуулай полковник Майкл Голиевский гэжэ элирүүлэгдөө. Николай Романовай «хүүгэдбди» гэжэ бэеэ нэрлэгшэд үшөөшье үдэжэ үргэлжэлһөөр.

Теэд тэдэ хаан шэрээгээрээ жүрөөдэгшэд ямар найдалтай аад, тиитэрээ һүндэлнэ, шууялдана, шурхиралдана гээшэб гэһэн асуудалай гараханьхуулита. Сэхынь хэлэхэдэ, ямаршье найдал алга. Тэдээндэ хаан шэрээ бэшэ, харин Романовтанай тэрэ 400 миллион доллар амар заяа үзүүлнэгүй бэшэ гү?

Басни

ХОЁР ШАРХИ

I.

Булгайр хром сабхи
Булай зузаан хүм шархи хоёр
Булан тохойдо уулзашаба.
Сабхинь—хахинама ялагар.
Шархинь—шабартай затагар.
Арһан нэгэ изагуур тухайдаа
Аргашьегүй тэдэнэр амалба.
Уужам түрин байнал гэжэ
Урмашан энеэлдэбэ заапайса.
«Бишье арһанби,
Шишье арһанши, —
Бэе бэеэ
Магтабад...
Анханһаа мүндүу
Хүм шархи
Анир балай гараагүйшье һаа,
Хүхинэм гэжэ
Хүдэлэн гэхэдээ,
Хүндэтэ нүхэрөө «хүшэбэ»,
Хүндүүлхэй газарынь дайраба.
Бэеэ теэд барибагүй
Хром тоё сабхи—
Бэерхэжэ гэнтэ оробо:
— Намай юундэ дайрабаш,
Наада юундэ барибаш?
Бу-бу... будүүлиг, хүдхэ
зантайш.
Будүүн бааза түриитэйш,
Буд муухай хүбөөтэйш,—
Будүүрхэжэ харюусаба,
Бүтүү ехээр аашалба,
Үнгэ бүреэр яларба,
Үнэтэй ваксаар анхилба...

II.

Уйтан үйлсын
Углуу дээрэ дахин
Удангүй
Уулзаба тэдэнэр.
Ялагар салагар
Хром сабхинь
Ялхи соо хэбтэбэ.
Ялан гарабаш,
Хүм шархинь
Ямаршгүйхэн байба.
Арһан сабхи: «Арһа нэгэмдн,
Абарыш»,—гэжэ хашхарба,
Атиралдажа гуйба,
Ангалзажа гээгдэбэ...

* * *

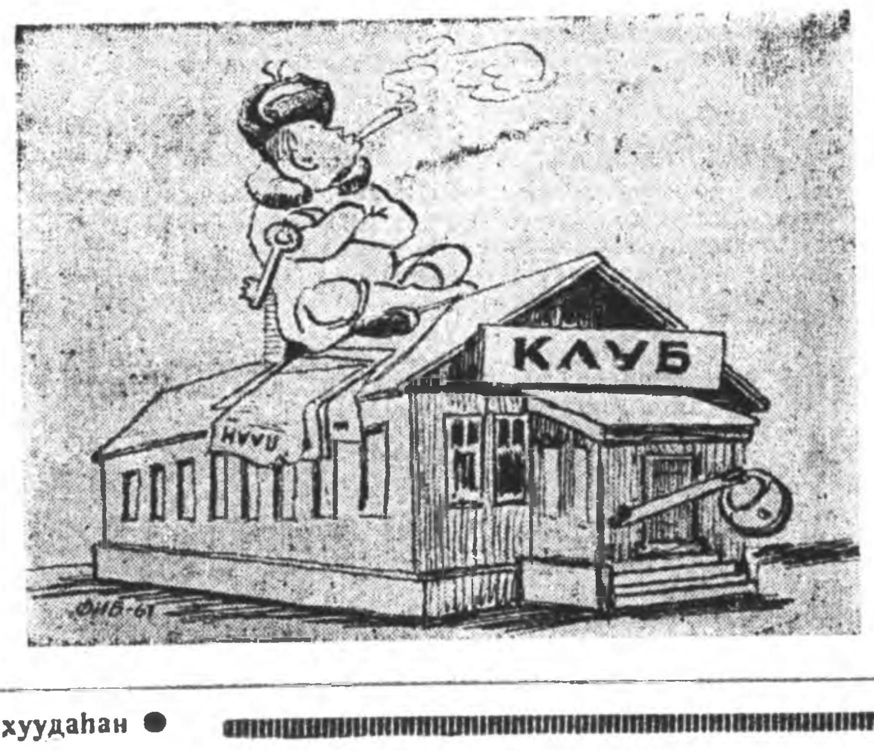
Горхо хараагүй аад,
Гүйһэн гутал
Гоёхоншье һаа, бирадаггүй даа.

Р. ХАЛЗАНОВ.

МАНТАН СУУРГА, МАНААША ҮБГЭЖӨӨЛ

Буряадай мэдээжэ уран зурааша Филипп Балдаевай энэ шог зураг харахадаа олохон лэ нютагта: «Татай, харыт, юрэдөө, энэ манай клуб зуражархёол», — гэхэ зон захаһаа олдохо байха. Хэрбээ хэн нэгэнэй һэжэглэхэ байгаа һаа, сэхэ зааһан баримта дурдахадашье болохо. Иимэ эрхэ байдал илангаяа Загарай, Зэдэ, Хэжэнгэ нютагуудта үзэгдэнэ. Хүбшэ тайгын дунда оршодог хүдөө нютагуудта хухюур түлеэн барагдаа гэхэ гүт? Үгы ааб даа. Зүгөөр тэрэл шалтагаанһаа Загарайн аймагай Үнэгэтэй, Асагад, Маевка, Бэшүүрэй аймагай Амгаланта, Ара-Харлан, Сэлэнгын аймагай Үрмын адаг, Ноёхон, Түнхэнэй Тоорo, Туран, Саянай совхоздо клубууд мантан суурагаар суургадаатай, манааша үбгэн һахюултай, сэнхир «Волгоороо» хажуугаарнь харашьегүй гүйлгөөд гарадаг ноёдуудые сэнтэһэн сонхоороо гэтээд лэ һула һалана. Тиихэдэнь хүдөө тосхонуудай хүдэр шамбай ажалша зон хүхихэ аргагүй, сүлөө сагаа аятай зохидоор үнгэргэхэ аргагүй хара гэртээ хаан һуужал байха болоно бшуу.

Теэд хэзээ манай газетын хуудаһанда мантан суурга, манааша үбгэжөөлые Филипп Балдаев зурахаяа болихо гээшэб? Үбэл ерэхэ бүри иимэ зураг зурахам хашартайшье болошоо гэжэ уран зурааша үнэн зүрхэнһөө һанаа алдана.

«Намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэжэ статья уншаад байхадаа

«ӨӨҺЭДЫН ВЕЧЕР» ГЭДЭГ ЮУН Б[...]

Январиин эхеэр манай Зэдын аймагай соёлшодой семинар—зүблөөн болоһон байна. Тэрээн дээрэ үгэ хэлэһэн олон нүхэд «Буряад үнэн» газетын 1967 оной декабриин 9-нэй номерто толилогдоһон Хэжэнгын аймагай Загаһатын хүдөөгэй клубые даагша Е. Цыденова тэндэхи библиотекарь С. Банзатова хоёрой «Намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гэжэ статья тухай ехэ дурдаа, һанамжануудаа хэлээ. Сэхынь хэлэхэдэ, энэ статьяе семинар дээрээ зүбшэхэ гэжэ хэлсээшьегүй һаа, тэрээн тухай хөөрэлдэхэ баатай болоһон байнабди.

Юундэ иимэ ушар болооб?

Е. Цыденова С. Банзатова хоер хүдөөгэймнай олонхи соёлшодой һанаае саг үргэлжэ зобоодог ба ядалдадаг асуудалнууд тухай бэшэһэн байна бшуу.

Нээрээшье юундэ хүдөөдэ зарим залуушуул клуб ерэхэ дурагүйб? Ерээшье һаа, юундэ наадан зугаада оролсонгүй, бэеэ абаад тэндэ һуудаг бэ? Клубта уран һайханай эмхидхэгдэхэдэ залуушуул юундэ ябадаггүйб? Мүн үшөөшье олон асуудалнуудые эндэ дурдажа болоно.

Гэхэтэй хамта, клубай хүдэлмэридэ эдэбхигүйгөөр хандадаг залуушуул өөһэдөө амяархан, нэгэнэйнгээ гэртэ сугларaад, сайлалга, вечер хэхэдээ ехэ һонёор наададаг, зугаалдаг лэ. Ехэнхидээ эдэ залуушуул олон шэнэ хатар шадаха, дуунуудые мэдэхэ байдаг. Жэшээнь, Оёорой совхозой Тохой һууринда, Бургалтайда, Баянда, мүн бусадшье нютагуудта иимэ залуушуул олон юм. Тэдэнэр ехэнхидээ найман жэлэй ба дунда һургуули дүүргээд, институдта орожо үрдеэгүй, армида ошоогүй залуушуул, нютагай залуу интеллигенци болоно.

Хүдөөгэй залуушуулай дунда харагдажа эхилһэн дээрэ дурсагдагша үзэгдэл хадаа, минии һанахада, нютагуудай соёлой гуламтануудай хүдэлмэриһөө гадна, тэндэхи барилга, соёлой ба ниитэ хүдэлмэри эрид һонёор, сагай, мүн хүн зоной мүнөө үеын эрилтэдэ таарaлдуулан ябуулхаар болоһые гэршэлнэ.

Илангаяа хүдөөгэймнай залуушуулай эрилтэ городой залуушуулай эрилтэһээ илгаагүй болошоо ха юм. Тиимэһээ хүдөөгэймнай соёлой мүнөө үеын хүдэлмэри тэдэнние хүсэд ханганагүй, залуушуул город руу тэгүүлхэл ёһоороо тэгүүлнэ. Тэндэхи соёлой ордонууд, театрнууд, кафенүүдтэ олоһон, мэдэһэн, хараһан юумэеэ хүдөөдөө туршаха гэжэ оролдоно бшуу. Тиигэжэл тэдэ багахан сайлалгатайгаар вечер гэрнүүдтээ үнгэргэнэ. Юундэб гэхэдэ, хүдөөгэймнай клубуудта кафенүүд эмхидхэгдэдэггүй ха юм. Мүн тэндэ залуушуулай һүүлэй үеын хатар наадахада зон шоо үзэдэг, таарaжа ядадаг байна. Клубта хэдэн заяанай наададаг тэрэл нэгэ наадаяа, хатараа, дуунуудаа соёлшодой эмхидхэжэ эхилхэдэ эдэ бүгэдэдэ һонёо бууpaһан залуушуул «өөһэдынгөө вечер» эмхидхэн эхилнэ бэшэ гү?

Иимэнүүд асуудалнууд бидэнние, хүдөөгэй соёлой хүдэлмэрилэгшэдые, ехэхэн зобоодог болоод байна. Юундэб гэхэдэ, энэ «Өөһэдын вечер» эмхидхэгшэд хадаа имагтал манай ерээдүй үетэн лэ ха юм. Тэдэнэй «хүзүүн» дээрэл хүдөөгэймнай ажахын ба соёл болбосоролой хүдэлмэри ябан ошон бууха байна. Эдэмнай ерээдүй коммунизм байгуулжа ябагшадай нэгэн. Тиимэһээ эдэ залуушуулай дунда болбосоролой хүдэлмэри ябуулхаһаа гадна, тэдэнэй эрилтые хараадаа абажа, нютагай партийна, комсомольско болон бусад организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ниитынгээ хүдэлмэрине түсэблэхэ ёһотой гэжэ һанана б

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб Гэгээтэ һууринай залуушуулай дунда иимэ, «өөһэдын вечер» үнгэргэгшэд үсөөн юм. Юундэб гэхэдэ, тэндэхи соёлшод М. Санданов, С. Цыденова, Тихон Шарин болон бусад нютаганигаа залуушуулай бултанай эрилтэдэ тааруулхые оролдон, шэнэ залуушуулай вечер, хатар эмхидхэдэг байна. «Т[...] үедэ наһатай зон шэнэ, [...]тар танцануудта, дуу [...] таарaжа ядадаг, эдэ бү[...] хилдэг залуушуулые [...] шоо үзэдэг һэн. Гэбэшье [...]дэ шэнэ зүйлнүүдые нэ[...] нэбтэрүүлһээр лэ байгааб[...]га тэдэ шүүмжэлэгшэд [...]лоо агша. Һүүлэй үе[...]рымнай ордоной дэргэдэ [...] кафе вечерэй үедэ хүдэл[...]хо гэжэ байнхай» гэжэ [...]нинэй нэрэмжэтэ колхозо[...]на организациин секрета[...] Баннов хэлээ һэн.

Минии һанахада, гэ[...]дэй туршалга зохисотой [...] Нээрээшье мүнөө неделе[...] үдэр амардаг болоод [...] түрүүшын (субботын) үд[...]шээнь, клубайнгаа кафе[...] мүн бусадшье унда, [...] гэхэн эдеэ амасаад, дура[...] танцада ябаад, наадаяа [...] һонин хөөрэлдөөндэ (заа[...] соо скамейкэнүүдэй саана [...] бэшэ) хабаадаад, амараад [...] хүнүүдтэ зохисотой бай[...] гү? Харин үглөөнь, ажа[...]лээр иигэжэ амарһан [...] үдэрһөө эхилжэ элдэб кр[...]та, үдэшэниинь концерт, [...] ябабал ямар бэ?

Эдэ һанамжа дурадха[...] «Намһаа саагуур, наран[...]гуур» гэжэ статья уншаа[...]да, хэлэхэ дуран хүрэнэ. [...]рэлдөөмнай үргэлжэлһэй, [...] хадал олон нүхэд өөһэды[...] радхалые хэлэһэй гэжэ һа[...] Юундэб гэхэдэ, мүнөө [...]дөөгэймнай соёлой хүдэ[...] хүгжэлтын асуудалнуудые [...] шиидхэхэ гээшэ шухалын [...] хэрэг болоод байна. И[...] тэрэнние хүдөөгэй залу[...] эрилтые хараадаа абажа [...]хэ ёһотой байнабди.

Һанамжануудаа хэлсэе.

А. ФИЛИП[...]
Зэдын аймгүйсэд[...] культурын таһагые да[...]

БУРЯАД ТЕАТРАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

Энэ зураг ямар зүжэгһөө абтааб? Түс зүжэг соо ямар сагай байдал харуулагданхайб? Хэд хэнэй рольнуудые гүйсэдхэнэб?

Редакциһаа: Энээнэй урда тээхи таабари зурагтамнай (1967 оной декабриин 16-най номер) олон уншагшад зүб харюу үгөө. Тэрэ зураг дээрэ «Ургын һалбаржа байхада» гэһэн кинофильмын нэгэ кадр буулгагданхай. Граждан дайнай хүлгөөтэ үеые, тэрэ сагай буряад зоной ажабайдалые харуулһан фильм соо (режиссёрынь Я. Лапшин, сценаринь Н. Дамдиновай, артист Буянто Аюшин, Иларион Марактаев гэгшэд наадажа байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Баярламаар дүнгүүд, дайшалхы зорилгонууд» — республикын хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоевой элидхэлһээ. Соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин зүблөөн тухай ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секр[...] А. У. Модогоевой элид[...] түтэсхэл.

Гурбадахи хуудаһанда: культурын хүдэлмэрилэг[...] Бүхэроссин зүблөөн туха[...]териал. Түрэл орон дотор[...]

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...]гаг нютагай һонин. Хилын[...]наһаа ерэһэн телеграмма[...] Соносхолнууд.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Н-02339. Зак. [...]